

Tuula Kukkonen ja Terhi Myller (toim.)

Tulevaisuuden ikäosaamista verkkopedagogiikan avulla

Karelia-ammattikorkeakoulun julkaisuja B:81

Tulevaisuuden ikäosaamista verkkopedagogiikan avulla

Tuula Kukkonen ja Terhi Myller (toim.)

Karelia-ammattikorkeakoulu 2022

Julkaisusarja

B, Oppimateriaaleja ja kokoomateoksia:81

Toimittajat

Tuula Kukkonen, Karelia-ammattikorkeakoulu
Terhi Myller, Karelia-ammattikorkeakoulu

Taitto

PunaMusta Oy

Kansikuva

Pexels

© Tekijät ja Karelia-ammattikorkeakoulu

Tämä julkaisu on lisensoitu Creative Commons Nimeä-EiKaupallinen-JaaSamoin 4.0 Kansainvälinen -lisenssillä.

ISBN 978-952-275-362-5 (painettu)
ISBN 978-952-275-363-2 (verkkojulkaisu)
ISSN-L 2323-6876
ISSN 2323-6876

Karelia-ammattikorkeakoulu
Joensuu
2022

julkaisut@karelia.fi

Sisällys

1 Johdanto	4
Tuula Kukkonen & Terhi Myller	
2 Oppiminen verkossa ja vuorovaikutuksessa	6
Terhi Myller	
3 Ikäosaamisen YAMK-koulutuksen verkkototeutuksen suunnittelu	11
Tuula Kukkonen	
4 Systemaattista kehittämistä oppimismuotoilulla	20
Maarit Ignatius	
5 Opiskelijoiden kokemuksia verkko-opiskelusta	23
5.1 Vertaisoppiminen ja verkostoituminen verkkokoulutuksessa	23
Tuula Kukkonen	
5.2 Verkkototeutus joustavan opiskelun mahdollistajana	29
Terhi Myller	
5.3 Geronomiopiskelijoiden kokemuksia verkko-opiskelusta	36
Jonna Puustinen & Terhi Myller	
6 Opettajien näkemyksiä verkossa toteutettavasta YAMK-koulutuksesta	41
Tuula Kukkonen	
7 Verkkototeutuksella on merkitystä	47

1 Johdanto

Korkeakoulutukseen sisältyvien opintojen tarjoaminen verkossa on lisääntynyt kouluneiden kahden pandemiavuoden aikana. Aiemmin lähiopetuksena toteutettuja opintojaksoja muutettiin pikavauhtia hybridi- ja verkkototeutuksiksi kevättalven 2020 koronarajoitusten tultua voimaan. Korkeakoulutuksen digiloikka oli erittäin nopea. Toki verkkopedagogiikasta on käyty keskustelua ja hankittu kokemuksia jo ennen näitä pakon sanelemia muutoksia.

Samaan aikaan yhteiskunnalliset muutokset ovat myös ohjanneet ihmisiä toimimaan eri sektoreilla yhä enemmän etä- ja digipalveluiden avulla. Teknologian ja digitaalisten laitteiden lisääntyminen ulottuu kaikille elämänalueille. Myös oppimista tapahtuu aiempaa moninaisemmilla tavoilla esimerkiksi työssä, epämuodollisten verkostojen myötä sekä internetissä, muodollisia koulutuksia unohtamatta.

Tässä julkaisussa käsitellään Karelia-ammattikorkeakoulun ikäosaamisen koulutusten verkkototeutuksen kehittämistä viiden vuoden kokemusten perusteella. Julkaisun artikkeleissa käsitellään verkkopedagogisen ajattelun kehittymistä sekä ikäosaamisen kehittäminen ja johtaminen (YAMK) -koulutuksen verkkototeutuksen kehityskaarta vuodesta 2017 alkaen. Tuolloin käynnistettiin etäopetuksen lisäämisen edellytysten selvittämisprosessi, joka johti koulutuksen muuttamiseen täysin verkossa toteutettavaksi syksystä 2018 alkaen. Kareliassa vuoden 2022 alussa käynnistynyt Geronomi (AMK) -koulutus toteutetaan monimuotokoulutuksena, jossa verkko-opiskelun osuus on merkittävä.

Olemme käyneet läpi oppimisprosessin, jossa on pyritty pitämään kiinni aiemmissa toteutuksissa hyväksi havaituista käytännöistä, nyt uudella tavoin verkossa toteutettuna. Prosessi jatkuu: sekä koulutuksen yleinen kehittäminen että verkkopedagogiikan kehittäminen tarjoavat niin haasteita kuin inspiroivia oppimiskokemuksia myös tulevaisuudessa.

Kun verkko-opiskelua ja erityisesti oppimista verkko-opiskelun keinoin pohditaan tarkemmin, päädytään muun muassa seuraavien kysymysten äärelle: Miten verkko-opiskelu turvaa opiskelijan oppimisen ja osaamisen karttumisen suotuisasti? Mitä verkko-opiskelussa tulee huomioida opiskelijan ja koulutusorganisaation näkökulmista katsottuna? Kysymykset kohdentuvat tarkemmin katsottuna oppimiseen ja siihen liittyviin käsityksiin sekä toistemme huomioimisen eli vuorovaikutuksen kysymyksiin. Verkko-opiskelu tulee kysymyksissä esille toimintamahdollisuuksina ja keinoina saavuttaa osaamista. Toisaalta kysymykset myös ohjaavat tarkastelemaan verkko-opiskelua avoimesti ja kriittisesti eri näkökulmista.

Joensuussa toukokuussa 2022
Tuula Kukkonen & Terhi Myller

2 Oppiminen verkossa ja vuorovaikutuksessa

Terhi Myller, yliopettaja, Karelia-ammattikorkeakoulu

Tämä puheenvuoro perustuu artikkeliin *Conceptions of learning and online learning environments among higher education social and health care students* (Myller & Vänskä 2019). Kyseisessä artikkelissa on selvitetty opiskelijoiden oppimiskäsityksiä sosiaali- ja terveysalan korkeakouluopiskelijoiden näkökulmasta. Aikaisempaa tutkimusta hyödyntäen artikkelissa analysoidaan sosiaali- ja terveysalan korkeakouluopiskelijoiden oppimiskäsityksiä sekä sitä, minkälaisia konnektivistiseen oppimiseen perustuvia periaatteita näissä käsityksissä on identifioitavissa. Lisäksi artikkelissa analysoidaan, miten oppimiskäsitykset ohjaavat opiskelijoiden toimintaa käytännössä verkko-oppimisympäristöissä. Artikkelissa hyödynnetään aikaisemman kirjallisuuden lisäksi kirjoittajien opetusharjoittelukokemuksia.

Yhdessä tiedämme enemmän

Karelia-ammattikorkeakoulun ikäosaamisen kehittäminen ja johtaminen YAMK -koulutuksessa sekä Geronomi AMK -koulutuksessa verkko-opiskeluun keskittyminen on ollut valinta, jolla pyritään vastaamaan muuttuvan yhteiskunnan ja tulevien ammattilaisten osaamistarpeiden vahvistamiseen.

Verkkopedagogiikkaa pohdittaessa ikäosaamisen koulutuksia koskevissa keskusteluissa on sivuttu perinteisiä oppimisteorioita, kuten behavioristista (Huitt & Hummel 2006), kognitiivis-konstruktivistista ja sosiokonstruktivistista (ks. esim. Siemens 2005) näkemystä oppimisesta. Pohdinnoissa on kuitenkin päädytty tarkastelemaan oppimista konnektivistisestä näkökulmasta, jonka mukaan teknologia ja internet luovat mahdollisuuksia oppia ja jakaa tietoa. Ideana konnektivistisessä lähestymistavassa on, että oppiminen on laajempi prosessi kuin oppijan henkilökohtainen prosessi. (Siemens 2005; Goldie 2016.)

Goldien (2016, ref. Siemens 2005) mukaan konnektivistiseen ajatteluun perustuva oppiminen voidaan määritellä seuraavalla tavalla:

- mielipiteiden ja näkemysten moninaisuus edistävät oppimista
- oppiminen on prosessi, jossa erilaiset informaation lähteet yhdistyvät
- tekniset sovellukset ovat tärkeitä oppimisen edistäjiä
- kyky tietää on tärkeämpää kuin se mitä tiedämme nyt
- tarvitsemme yhteyksiä edistääksemme oppimista
- taito nähdä yhteyksiä on elintärkeää, ja
- päätöksentekeminen on oppimisprosessi.

Nämä kuvaukset verkkopedagogiikasta auttavat huomioimaan opiskelijoiden oppimista ja auttavat pedagogisissa valinnoissa. Lisäksi konnektivistisessä ajattelussa yhteisöllisyys, vuorovaikutus ja ajattelutapa, että yhdessä tiedämme enemmän, kannustavat kehittämään käytännön toimintatapoja. Kyse on pohjimmiltaan siis asenteesta ja siitä, miten ymmärrämme oppimisen ja teknologian sen tukena ja mahdollistajana.

Oppimiskontekstit murroksessa

Sosiaali- ja terveysalojen korkeakouluopiskelijoilla on usein aikaisempaa koulutusta ja työelämäkokemusta. Erilaisten opiskelijoiden osaamisen huomioiminen edellyttää opiskelutapojen kehittämistä ja tuoreita organisointi- ja toteutustapoja. Myös perinteiset oppimiskontekstit ja -tyylit ovat murroksessa, kun verkko- ja yhteisöllinen oppiminen ovat lisääntyneet. Samaan aikaan myös opiskeluorientaatiot muuttuvat: yksilöllinen toimijuus korostuu yhä enemmän. Sosiaali- ja terveysalojen opiskelijaryhmät ovat heterogeenisempiä kuin aiemmin, ja opiskelu on yhä enemmän aikaan ja paikkaan sitomatonta. Opiskelu ei enää rajoitu luokkahuoneeseen tai johonkin muuhun fyysiseen kontekstiin. Opiskelijoiden välisen fyysisen etäisyyden kasvamisesta huolimatta tarvitaan myös yhteisöllistä oppimista ja yhteistyötä. Edellä kuvatut rakenteelliset ja toiminnalliset muutokset sekä uudet oppimisvaatimukset (esim. Khan 2000) tekevät sosiaali- ja terveysalan koulutuksesta tärkeän tutkimuksen ja kehittämisen kohteen. (Myller & Vänskä 2019.)

Verkko-oppimisympäristöt voidaan määritellä rakenteiksi, jotka ympäröivät opiskelijoita ja opettajia niin teknisten kuin sosiaalisten sekä tietoon liittyvien näkökulmien osalta. Verkko-oppimisympäristöt ovat suunniteltuja sosiaalisia ja virtuaalisia tiloja, joissa esitystavat voivat vaihdella tekstistä aina 3D-immersiivisiin maailmoihin. Edellä kuvatuissa määritelmässä opiskelijat nähdään aktiivisina virtuaalitalan rakentajina. Tärkeää on, että virtuaaliset oppimisympäristöt eivät rajoitu etäopetukseen: verkko-oppimisympäristöt voivat rikastuttaa luokkahuonetoimintaa. Parhaimmillaan virtuaaliset oppimisympäristöt yhdistävät erilaisia teknologioita ja useita pedagogisia lähestymistapoja ja ovat päällekkäisiä fyysisten ympäristöjen kanssa. (Myller & Vänskä 2019 ref. Khan 2000; Dillenbourg ym. 2002.)

”Sosiaali- ja terveystalojen korkeakouluopiskelijoilla on usein aikaisempaa koulutusta ja työelämäkokemusta. Erilaisten opiskelijoiden osaamisen huomioiminen edellyttää opiskelutapojen kehittämistä ja tuoreita organisointi- ja toteutustapoja.”

Verkko-opiskelun tunnuspiirteitä

Verkko-oppimisympäristöjen on todettu vähentävän opiskeluun liitettäviä aika- ja tila-haasteita, ja siksi verkko-oppimisympäristöjä kutsutaan myös oppimiseksi milloin tahansa ja missä tahansa. Aikaan ja tilaan sitomaton oppiminen voi tapahtua kokonaan verkossa tai osittain verkossa ja osittain kasvokkain, niin sanotuissa hybridi- tai blended-oppimisympäristöissä.

Verkko-opiskelu voi olla ohjaajan ohjaamaa tai mentoroimaa, mutta kuitenkin opiskelijan näkökulmasta oppimisessa korostuu itseohjautuvuus. Verkko-oppimisympäristö voi

sisältää suuria keskusteluryhmiä, pienryhmäkeskusteluja, yksilötoimintaa, ryhmätoimintaa sekä eritasoista vuorovaikutusta opiskelijoiden, opettajien ja mentoreiden välillä ja kesken. Materiaali voidaan esittää useilla tavoilla, esimerkiksi videoina, tallenteina, elokuvina, linkkeinä verkko-oppimisympäristöjä hallinnoiville Web-sivustoille, kaavioina, tilastotietoina ja case-esimerkkeinä. Vuorovaikutus voi olla synkronista (reaaliaikainen) tai asynkronista (viivästetty). (Myller & Vänskä 2019 ref. O’Neil 2009.)

Opettajan roolin verkko-opiskelussa tulisi olla fasilitaattorin kaltainen. Opettajan tulisi olla käytettävissä kasvokkain online-pienryhmäkeskusteluissa tai muissa online-keskusteluissa. Opettajien osallistuminen olisi aluksi intensiivisempää, ja se vähenee, kun opiskelijat pääsevät sisälle oppimisprosessiin. Goldien (2016) mukaan fasilitaattoreiden ”sosiaalinen läsnäolo” verkostoissa edistää opiskelijoiden osallistumista ja autonomiaa. (Myller & Vänskä 2019.)

Oppimiskulttuurin ja yhteisöllisen oppimisen merkitys

Viime vuosikymmenien mittavat sosiaali- ja terveystalv palvelujärjestelmän muutokset ovat heijastuneet sosiaali- ja terveysalan oppimisympäristöjen muutostarpeisiin, mutta siitä huolimatta oppimisprosessi ja opiskelijoiden oppimiskäsityksiä on tutkittu melko vähän. Suomessa sosiaali- ja terveysalan opiskelijoiden oppimista tutkinut Holmström (2011) huomauttaa, että oppiminen tapahtuu sosiaalisessa vuorovaikutuksessa oppimisyhteisön sisällä, ja sitä ohjaa organisaation oppimiskulttuuri. Holmströmin tutkimuksessa oppimiskulttuuri ymmärretään oppimistapahtumana, jossa opiskelija voi osallistua yhteisön toimintaan. (Ks. Myller & Vänskä 2019.)

Yksilöllisistä oppimiskäsityksistä huolimatta oppiminen tapahtuu yleensä sosiaalisissa ympäristöissä. Sosiaali- ja terveysaloilla sosiaaliset ympäristöt ovat erityisen tärkeitä oppimisen konteksteja, sillä myös käytännön työ tapahtuu vuorovaikutuksessa asiakkaiden kanssa. Oppimisen tukemiseksi sosiaali- ja terveysalan opiskelijoilla on harjoittelujaksoja koko opintojensa ajan. Sosiaali- ja terveysalan korkeakouluopiskelijoiden käytännön harjoittelussa saatujen opetuskokemusten mukaan opiskelijoiden oppimiskäsityksissä on piirteitä konstruktivismista ja sosiokonstruktivismista. Esimerkiksi monet opiskelijat haluavat opiskella yhdessä ja pyrkivät dialogiseen suhteeseen keskenään. (Myller & Vänskä 2019.)

Aikuisopiskelijat verkko-opiskelijoina

Erityisesti aikuisopiskelijat suosivat verkko-opiskelua ja arvostavat opiskelun vapautta, joka ei liity tiettyyn paikkaan tai aikaan. Oppimista voi tapahtua missä tahansa, milloin tahansa ja teknisiä ohjelmistoja hyödynnetään. Opiskelijat ovat myös korostaneet, että käytännöllinen oppiminen on tehokas tapa oppia, eli omat kokemukset voivat muodostaa oppimisen perustan. Tässä näkökulmassa on piirteitä myös konstruktivismista. (Myller & Vänskä 2019.)

Kaikki opiskelijat eivät kuitenkaan koe oppimista edellä mainitulla tavalla, ja monien mielestä perinteinen opiskelu on hyvä tapa oppia. Tapaan sisältyä perinteisiä luentoja ja opettajan johtamia istuntoja. Verkkoympäristöissä nämä oppimiskäsitykset saavat hie-man eri näkökulmia. Vaikuttaa siltä, että verkkoympäristöt nähdään enimmäkseen teknisinä oppimisen työkaluina. Monille opiskelijoille voi olla haastavaa etsiä, valita ja muodostaa oleellista tietoa sekä jakaa ja syventää sitä muiden kanssa verkkoympäristöissä. Jos henkilö ei ole sitoutunut verkko-opiskeluyhteisöönsä, yksilöllisen opintopolun ylläpitämiseksi tarvitaan suurta vastuuta ja sisäistä oppimismotivaatiota. (Myller & Vänskä 2019.)

”Tämä tarkoittaa sitä, että myös opettajien fasilitaattoreina on päivitettävä käsityksiään oppimisesta ja opettamisesta, esimerkiksi ymmärtämällä arviointi uudella tavalla.”

Monet korkeakouluopiskelijat näkevät hyödyllisenä erilaisten ajatusten jakamisen ja keskustelun muiden opiskelijoiden kanssa. Nämä ilmentävät myös konnektivistisia oppimisen periaatteita. Kuitenkaan oppimisprosessien ohjaaminen ei ole yksiselitteistä. Opettajalla ja opiskelijalla tulisikin olla yhteys, jossa opiskelijat voivat vapaasti rakentaa omia oppimisprosessejaan, ja opettaja voi tukea heidän kehittyvää kykyään löytää ja valita itselle merkittävää tietoa. Tämä tarkoittaa sitä, että myös opettajien fasilitaattoreina on päivitettävä käsityksiään oppimisesta ja opettamisesta, esimerkiksi ymmärtämällä arviointi uudella tavalla. (Myller & Vänskä 2019.)

Lähteet

Goldie, J. G. S. 2016. Connectivism: a knowledge learning theory for the digital age? *Medical Teacher*, 38(10), pp. 1064–1069. <https://doi.org/10.3109/0142159X.2016.1173661>

Holmström, A. 2011. Sosiaali- ja terveysalan opiskelijoiden oppiminen ja sen tutkiminen etnografisen tutkimuksen avulla. Teoksessa K. Koivisto, E. Latvala, L. Vanhanen–Nuutinen & P. Vuokila–Oikkonen (toim.) Tutkimuskohteina hoitaminen ja hoitamaan oppiminen. Professori Sirpa Janhosen juhlakirja. ePooki. Oulun ammattikorkeakoulun tutkimus- ja kehitystyön julkaisut 1. <http://urn.fi/urn:isbn:978-951-597-070-1>.

Huitt, W., & Hummel, J. 2006. An overview of the behavioral perspective. *Educational Psychology Interactive*. Valdosta, GA: Valdosta State University. <http://www.edpsycinteractive.org/topics/behavior/behovr.html>

Siemens, G. 2005. A Learning Theory for the Digital Age. *FOUNDATIONS OF LEARNING AND INSTRUCTIONAL DESIGN TECHNOLOGY*. <https://lidtfoundations.pressbooks.com/chapter/connectivism-a-learning-theory-for-the-digital-age/>

Myller, T., & Vänskä, M. 2019. Conceptions of learning and online learning environments among higher education social and health care students. *Evolving Pedagogy*. <https://verkkoledet.jamk.fi/ev-peda/2019/04/29/conceptions-of-learning-and-online-learning-environments-among-higher-education-social-and-health-care-students/>

3 Ikäosaamisen YAMK-koulutuksen verkkototeutuksen suunnittelu

Tuula Kukkonen, yliopettaja, Karelia-ammattikorkeakoulu

Taustaa

Ikäosaamisen YAMK -koulutus aloitettiin Karelia-ammattikorkeakoulussa vuonna 2015. Koulutuksella haluttiin vastata ikääntyvän yhteiskunnan kehittämishaasteisiin ja vahvistaa ikääntymisen tarkastelua voimavarakeskeisesti ja tulevaisuusorientoituneesti. Opetussuunnitelmatyötä tehtiin yhdessä työelämäkumppaneiden kanssa. Koulutuksen sisällöllisiksi painopisteiksi määriteltiin aktiivinen ikääntyminen ja ikäystävällinen yhteiskunta. Myös laaja-alainen kuntoutusajattelu oli alusta alkaen koulutuksessa keskeisenä painopisteenä.

Koulutuksen ensimmäiset toteutukset, jotka alkoivat syksyllä 2015 ja syksyllä 2016, olivat monimuotototeutuksia. Niin sanottuja lähipäiviä oli keskimäärin kaksi peräkkäistä arkipäivää kuukaudessa. Opinnäytetöiden ohjaukset toteutettiin myös lähiopetuksena. Lähiopetuksen lisäksi keskeisessä roolissa oli opiskelijoiden itsenäinen ja itseohjautuva opiskelu. Opiskeluaika koulutuksessa oli kaksi ja puoli vuotta.

Koulutukseen hakeneiden henkilöiden lukumäärä ei kasvanut tavoitellulla tavalla vuosina 2015 ja 2016. Vuonna 2017 hakijamäärät jopa hiukan pienentyivät. Ammattikorkeakoulussa analysoitiin tilannetta niin, että monimuotototeutus kiinnostaa pääasiassa ammattikorkeakoulun sijaintimaakunnan ja lähialueiden opiskelijoita, jolloin hakijapohja jää suhteellisen pieneksi. Samalla arvioitiin, että koulutuksen sisällöllä ja profiililla on valtakunnallista merkitystä. Päädyttiin siihen, että koulutuksen valtakunnallista saavutettavuutta

pyrittäisiin parantamaan lisäämällä verkko-opetuksen osuutta koulutuksen toteuttamisessa. Vuonna 2017 koulutusta ei aloitettu; sen sijaan voimavarat keskitettiin verkko-opetuksen osuuden kasvattamiseen.

Koulutuksen kehittämisprosessi syyslukukaudella 2017

Koulutuksen kehittämisprosessin tavoitteiksi määriteltiin

- 1) koulutuksen merkityksen vahvistaminen (haluttiin vastata ikääntyvän yhteiskunnan kehittämistarpeisiin)
- 2) valtakunnallisen opiskelijarekrytoinnin vahvistaminen (arvioitiin tämän edellyttävän etäopiskelumahdollisuuksien lisäämistä) ja koulutuksen markkinoinnin tehostaminen sekä
- 3) koulutuksen tuloksellisuuden parantaminen.

Kehittämisprosessin vaiheet määriteltiin seuraavasti:

Taulukko 1. Ikäosaamisen YAMK-koulutuksen kehittämisprosessi 2017

Tehtävä	Toimenpiteet
Opetus-suunnitelman tarkastelu ja mahdolliset muutosesitykset (elo-syyskuu 2017)	<ul style="list-style-type: none"> - tausta-aineiston analysointi: opiskelijapalautteet, sisäisen auditoinnin dokumentit - opintojakso- ja opetussuunnitelma-analyysi - työelämäyhteistyö (Siun sote, yhteistyöryhmä, kysely) - kansainvälisen koulutusyhteistyön pohdinta - esitykset opetussuunnitelman muutoksiksi
Pedagoginen kehittäminen (syys-lokakuu 2017)	<ul style="list-style-type: none"> - koulutuksen pedagoginen perusta - pedagogisesti perustellut toteutusratkaisut - virtuaalipedagogiikan vahvistaminen - teknisen tuen tarpeen määrittely etätoteutuksissa - tausta-aineiston analysointi: opiskelijapalautteet, opettajien havainnot ja kokemukset, sisäisen auditoinnin dokumentit
Toteutus-ratkaisujen hahmottelu (syys-lokakuu 2017)	<ul style="list-style-type: none"> - yhteistyö digipedagogiikan tukitoimijoiden kanssa - pohdinta, missä opintojen vaiheessa ja missä opinto-jaksoissa on parhaat edellytykset etätoteutusten kehittämiseen - pohdinta, mitkä opintojen kohdat ja/tai teemat edellyttävät kontaktiopetusta ja minkä verran - kontaktiopetuksen järjestämisen vaihtoehdot: Joensuussa vs. muualla Suomessa - virtuaaliratkaisujen järjestämisen mahdollisuudet - etätoteutusten lisäämisen kustannusvaikutukset
Ensimmäisten opintojaksojen pilotointi (marras-joulukuu 2017)	<ul style="list-style-type: none"> - yhteistyö avoimen ammattikorkeakoulun toimijoiden kanssa - vuosina 2015 ja 2016 aloittaneet opiskelijat, joilta puuttuu ensimmäisen lukuvuoden opintoja - pilotointikokemusten hyödyntäminen koulutuksen kehittämisessä
Koulutuksen viestintä- ja markkinointisuunnitelman tekeminen (marras-joulukuu 2017)	<ul style="list-style-type: none"> - yhteistyö opiskelijarekrytointin ja markkinoinnin toimijoiden kanssa - koulutuksen viestinnän kokonaisuuden kuvaus ja kehittämisajatukset - koulutuksen markkinointisuunnitelma (vuosikello) - erityishuomio valtakunnalliseen rekrytointiin - syksyllä 2018 alkavan toteutuksen markkinointisuunnitelma

Opetussuunnitelman kehittämisprosessi aloitettiin opintojaksojen analysoinnilla elokuussa 2017. Tässä vaiheessa huomioitiin kaikki opintojakson kehittämisajatukset, mukaan lukien ajatukset opintojaksojen etätoteutuksen edellytyksistä. Opintojaksojen analyysihenkilö esitetään taulukossa 2.

Taulukko 2. Opintojaksojen analyysikehikko

Opintojakson nimi
Opettaja
Opintojakson kuvaus ja arviointi
Opintojakso tavoitteet ja sisältö
Lyhyt kuvaus toteutuksesta – lähitoteutus/etätoteutus – tehtävät – pedagogiset ratkaisut
Opala-palaute opintojaksosta
Muut kokemukset ja palautteet opintojaksosta
Opintojakson kehittämisajatukset
Opintojakson kehittämisajatukset
Opintojakson rooli opetussuunnitelmassa (palveleeko opetussuunnitelman tavoitteita, laajuus, pakollisuus/valinnaisuus)
Opintojakson ajoitus opintojen aikana
Ajatuksia tavoitteista ja sisällöstä
Ajatuksia laajuudesta ja toteutuksesta
Ikäosaamisen YAMK -koulutuksen oma toteutus/sosiaali- ja terveysalan YAMK-koulutusten yhteinen toteutus/Karelian YAMK-koulutusten yhteinen toteutus
Ajatukset etätoteutuksen edellytyksistä, riskeistä
Mahdollinen etätoteutus, missä määrin (%), perustelut
Kansainvälisen toteutusyhteistyön mahdollisuudet, englanninkielinen toteutus
Muita huomioita

Kaikki koulutuksen opintojaksot analysoitiin tämän kehikon avulla. Analyysin tekivät opintojaksojen opettajat. Analyysivaiheessa opintojaksoista oli saatu kokemusta kahden toteutuksen verran, osasta oli käynnissä kolmas toteutus.

Etäopetuksen mahdollisuudet

Opintojaksojen analyysin tuloksista tehtiin yhteenveto, jota tässä artikkelissa käsitellään erityisesti etätoteutuksen näkökulmasta. Tässä vaiheessa koulutuksen kehittämisen lähtökohtana oli se, että koulutus tulisi jatkossa toteutumaan osin etäopetuksena ja osin lähiopetuksena. Seuraavat sitaatit ovat opintojaksoanalyysiin kirjattuja arvioita opintojaksojen verkkototeutusten edellytyksistä.

Analyysissä pidettiin mahdollisena sitä, että osa opintojaksoista toteutettaisiin täysin verkossa.

On mahdollista toteuttaa etänä / kansainvälisesti.

On jo tarjolla 100% etätoteutus.

Etätoteutuksista keskusteltaessa yhden opiskelijan palaute, että tämä opintojakso voisi toimia etätoteutuksena. Jonkin verran edellyttää yksilöllistä tukea (...), mutta hoituisi myös etänä. Voisi toteuttaa 100 % etänä.

On varmaankin mahdollista toteuttaa etänä.

Ryhmäytymisen tukeminen nähtiin haasteellisena etätoteutuksessa.

Etätoteutus on mahdollinen. Haaste: ei tue ryhmäytymistä, josta on tullut hyvää palautetta.

Analyysivaiheessa tunnistettiin opintojaksoja, joiden toteutuksessa ainakin osittainen lähiopetus nähtiin välttämättömänä. Tätä perusteltiin esimerkiksi sillä, että opintojakso sisältää opiskelijoille uutta asiaa sekä sillä, että opintojakson orientaatio ja seminaari olisi perusteltua toteuttaa lähiopetuksena.

Osittain etänä, mutta vaatii myös kontaktia, sillä useimmille opiskelijoille sisältö on uutta asiaa.

Voi toteuttaa etätoteutuksena, orientaatio kontaktissa? Edellyttää vertaistukentelyn kehittämistä verkossa. Optimaalinen etätoteutus n. 80%. Opintojakson orientaatioon ja seminaariin on hyvä varata kontaktiopetusta.

Opintojaksolla tulee säilyttää kontaktiopetusta, nykyinen 3 kontaktipäivää toimii hyvin.

Opinnäytetyöprosessissa lähiopetus ja -ohjaus nähtiin välttämättömänä. Ohjauksen järjestäminen lähiopetuksena nähtiin tärkeänä, ja opinnäytetyöseminaarien järjestämisen oletettiin tapahtuvan lähiopetuksena. Pohdittiin etäohjauksen ja -osallistumisen mahdollisuuksia lähiopetuksen rinnalla.

Etäohjauksen tarjoaminen.

Etänä järjestettävään ohjaukseen mahdollisuus osallistua myös paikan päällä.

Toimivat välineet ja ohjaustilat edellytyksenä.

Moodleroomsin uusi etäsovellus voisi olla käytössä, jos osoittautuu toimivaksi.

Huom. ohjauksen ajoittaminen muihin kuin kontaktipäiviin.

Tarkastusseminaarien etäseuraamisen mahdollisuus.

Tässä vaiheessa pohdittiin opinnäytetyöseminaarien avaamista verkon kautta esimerkiksi työelämäverkostoille. Ajattelutapa oli lähellä sittemmin 2020-luvulla käyttöönotettua hybridiopetuksen toimintamallia. Tämän ajateltiin tukevan valtakunnallista opiskelijarekrytointia.

Täysin verkossa toteutettava koulutus

Kehittämisen edetessä päädyttiin yhä useammin pohtimaan niitä opintojaksoja, joilla ainakin osittaista lähiopetusta oli opintojaksoanalyysissä pidetty välttämättömänä. Opintojakso kerrallaan tarkasteltiin lähiopetuksen tarpeita ja todettiin, että lähiopetuksen tarpeet voitaisiin ratkaista myös verkkopedagogiikan keinoin.

Edettäessä kohti kokonaan verkossa toteutettavaa koulutusta kiinnitettiin erityistä huomiota yhteisöllisen oppimisen ja vertaisoppimisen tukemiseen. Opiskelijat olivat antaneet myönteistä palautetta näiden toteutumisesta monimuotototeutuksessa. Kokemusten jakaminen, yhteinen reflektio ja kahvitaukokeskustelut olivat tärkeitä sekä oppimisen että sosiaalisen vuorovaikutuksen näkökulmista. Pidettiin tärkeänä, että yhteisöllinen oppiminen ja vertaisoppiminen mahdollistuisi myös täysin verkossa toteutettavassa koulutuksessa. Monimuotototeutuksissa käynnistetty toimintamalli, jossa opiskelijoiden pienryhmät toimivat koko opiskeluajan, haluttiin säilyttää myös verkkototeutuksessa.

Ajatuksesta yhdistää lähiopetusta ja verkko-opetusta niin, että osa opiskelijoita osallistuisi koulutukseen lähiopetuksessa ja osa verkko-opetuksessa, luovuttiin. Opiskelijaryhmän ei haluttu jakautuvan kahtia vaan haluttiin järjestää kaikille opiskelijoille tasavertaiset opiskeluedellytykset.

Opintojaksojen verkkototeutuksia pilotoitiin avoimessa ammattikorkeakoulussa. Pilotoinnin kokemukset rohkaisivat jatkamaan verkkototeutusten kehittämistä. (Lätti, Kukkonen, Suhonen & Arola 2017.)

Opinnäytetyö oli opintojaksoista viimeisin, jossa lähiopetusta pidettiin edelleen tarpeellisenä. Keskusteluissa päädyttiin kuitenkin siihen, että myös opinnäytetyön ryhmäohjaus pystytään järjestämään verkossa. Verkkoon siirtämisen sijaan perinteinen opinnäytetyöseminaari korvattiin opiskelijan toteuttamalla opinnäytetyön tulosten julkistamisella toimemksiantajan työyhteisössä. Opiskelijat toimittavat julkistamisesta saamansa palautteen opinnäytetyön ohjaajalle ja jakavat tulokset myös kaikille koulutuksen opiskelijoille verkkooppimisympäristössä. Tämän ajatellaan tukevan vertaisoppimista ja pidemmälle ehtineiden opiskelijoiden kokemusten ja osaamisen jakamisesta koko opiskelijayhteisön kanssa.

”Edettäessä kohti kokonaan verkossa toteutettavaa koulutusta kiinnitettiin erityistä huomiota yhteisöllisen oppimisen ja vertaisoppimisen tukemiseen.”

Verkko-oppimisympäristö oppimisen tukena

Monimuotototeutuksissa jokaisella aloitusryhmällä oli oma verkko-oppimisympäristönsä, joka tuki monimuoto-opiskelua. Täysin verkossa toteutettavaan koulutukseen siirryttäessä perustettiin kaikille koulutuksen opiskelijoille yhteinen verkko-oppimisympäristö. Myös tällä ratkaisulla pyrittiin tukemaan yhteisöllistä oppimista sekä osaamisen ja kokemusten jakamista paitsi oman ryhmän sisällä niin myös eri ryhmien välillä. Vuosittain uusille aloitusryhmille perustetaan myös omat työtilat yhteiseen verkko-oppimisympäristöön; samoin opiskelijoiden pienryhmille perustetaan sekä omat keskustelualueet että videotyötilat.

Opintojaksojen verkkototeutusta suunniteltiin opettajien ja verkkopedagogiikan tukitoimijoiden yhteistyönä. Verkossa toteutettaville opintojaksoille kehitettiin rakenne ja verkko-opetustila, jota hyödynnetään kaikilla opintojaksoilla. Tavoitteena oli, että opiskelijoiden ei tarvitsisi jokaisella opintojaksolla ottaa haltuun uusia rakenteita, vaan kaikki opintojaksot perustuvat yhtenäiseen rakenteeseen. Myös opintojaksojen prosessin kuvaamiseen kehitettiin kaavio, jota hyödynnetään kaikilla opintojaksoilla. Ohjeistusten ja visualisoitujen prosessikuvausten merkitystä pidettiin tärkeänä: selkeä ja perusteellinen ohjeistus on tarpeen itseohjautuvan opiskelun tukena.

Opintojaksojen verkkototeutukseen sisältyy verkkotunteja, opiskelijoiden pienryhmätyöskentelyä sekä itsenäistä työskentelyä. Verkkotunneilla keskitytään niihin asioihin, joissa vuorovaikutuksella ja yhteisellä oppimisella on merkitystä. Opintojaksoon sisältyvät orientaatioluennot tuotetaan tallenteina, jotta yhteinen verkkotuntien aika voidaan käyttää opitun jäsentämiseen ja jakamiseen, yhteiseen keskusteluun ja kysymyksiin. Verkkotunnit tallennetaan, jotta opiskelija voi palata tunneilla käytyihin teemoihin. Myös opiskelijat, jotka eivät pääse jokaiselle verkkotunnille, voivat hyödyntää tallenteita. Kokemus on osoittanut, että suurin osa opiskelijoista osallistuu verkkotunneille säännöllisesti; niillä on siis selvästi merkitystä yhteisöllisen oppimisen ja vuorovaikutuksen näkökulmasta.

Hakijamäärien ja opiskelijatytyväisyyden kehitys

Ensimmäinen kokonaan verkossa toteutettava koulutus käynnistyi syksyllä 2018. Hakijamäärät kolminkertaistuvat edelliseen vuoteen verrattuna. Hakijamäärät kasvoivat edelleen kahtena seuraavana vuonna.

Taulukko 3. Ikäosaamisen YAMK-koulutuksen hakijat 2015–2021 (Opetus- ja kulttuuriministeriö)

	Ensisijaiset hakijat	Kaikki hakijat
2021	69	108
2020	72	120
2019	72	99
2018	57	75
2017	15	27
2016	27	36
2015	30	42

”Opintojaksojen verkkototeutusta suunniteltiin opettajien ja verkko-pedagogiikan tukitoimijoiden yhteistyönä.”

Koulutuksen kehittämisprosessin aikana ennakoitiin, että siirtyminen kokonaan verkko-opetukseen saattaisi näkyä ainakin tilapäisesti opiskelijatyytyväisyyden laskuna. Tämä perustui oletukseen, että etsittäessä uusia toimintatapoja ja otettaessa haltuun uusia välineitä saatettaisiin myös epäonnistua ja joutua käyttämään aikaa toimivien ratkaisujen etsimiseen. Täysin verkko-opetukseen siirtyminen on ollut ehdottomasti oppimisprosessi, mutta opiskelijatyytyväisyydessä ei kuitenkaan tapahtunut notkahdusta muutosvaiheessa.

Taulukko 4. Yhteenveto opiskelijapalautekyselyjen (nk. tulokysely) tuloksista teemoittain 2015–2020

TULOKYSELY, KOKONAISTULOS (TYTYTYVÄISYYSINDEKSI %)					
Ikäosaaminen (YAMK) (2015–2017)					
Ikäosaamisen kehittäminen ja johtaminen (YAMK) (2018–)					
	2015	2016	2018	2019	2020
Kokonaistulos	91	90	92	93	93
Opetussuunnitelma	94	94	92	92	92
Koulutuksen toteutus	86	87	87	89	94
Oppimisen ohjaus	91	85	95	92	88
Oppiminen ja työelämässä tarvittavan osaamisen kehittyminen	96	95	97	97	95

Verkkototeutuksen kehittäminen oppimisprosessina

Koulutuksen kehittämisprosessia voidaan pitää oppimisprosessina. Opettajatiimin käsitteet siitä, mitä opintojaksoja tai sisältöjä on välttämätöntä opettaa lähiopetuksena, muuttuivat selkeästi. Opintojaksojen analysoinnin tulosten yhteisessä käsittelyssä päädyttiin pohtimaan, onko opetussuunnitelmassa lopulta mitään, mikä olisi välttämätöntä opettaa lähiopetuksena. Tämä päätelmä oli hyvin kaukana prosessin lähtökohdasta, jossa oltiin varmoja siitä, että kaikkea opetusta ei voida siirtää verkossa toteutettavaksi.

Nähdäkseni tässä prosessissa merkityksellisiä tekijöitä olivat opintojaksojen perusteellinen analysointi aiempien toteutuskokemusten perusteella sekä opettajatiimin yhteinen työskentelyprosessi. Prosessissa syntyi uusia oivalluksia, joita emme osanneet ennakoida. Tässä mielessä kyseessä oli aito kehittämisprosessi.

Koulutuksen toteuttaminen täysin verkossa vuodesta 2018 lähtien on luonnollisesti ollut myös oppimisprosessi. Opintojaksojen verkkototeutuksia ja opinnäytetyön ohjauksen käytäntöjä on kehitetty jatkuvasti. Toimintakäytäntöjen muutoksia dokumentoitiin opetussuunnitelmaan päivitystyössä vuonna 2021.

”Koulutuksen kehittämisprosessia voidaan pitää oppimisprosessina.”

Lähteet

Lätti, M., Kukkonen, T. Suhonen, L. & Arola, M. 2017. Ikäosaamisen kehittämisen ja johtamisen opintoja avoimessa ammattikorkeakoulussa. IkäNYT! – Ikäosaamisen verkkojulkaisu 2/2017. Karelia-ammattikorkeakoulu. https://ikanyt.karelia.fi/2017/11/13/avoin_amk/

Opetus- ja kulttuuriministeriö. Ammattikorkeakoulujen hakeneet ja paikan vastaanottaneet. https://vipunen.fi/fi-fi/_layouts/15/xlviewer.aspx?id=/fi-fi/Raportit/Haku-%20ja%20valintatiedot%20-%20korkeakoulu%20-%20amk%20-%20ammattikorkeakoulu.xlsb

4 Systemaattista kehittämistä oppimismuotoilulla

Maarit Ignatius, monimuotopedagogiikan suunnittelija, Karelia-ammattikorkeakoulu

Kohti täysin verkossa toteutettavaa YAMK-koulutusta

Ikäosaamisen kehittäminen ja johtaminen YAMK -koulutuksen vastuuhenkilöt olivat päättäneet lisätä verkko-opintotarjontaa ja mahdollistaa koko tutkinnon suorittamisen verkko-opiskeluna. Tavoitteiksi ja samalla perusteluksi verkkotutkinnolle he kirjasivat valtakunnallisen vetovoimaisuuden lisäämisen ja mahdollisuuden tarjota joustavampaa opiskelua työn ja muun elämäntilanteiden kanssa painiskeleville opiskelijoille.

Opetusta verkossa voi toteuttaa monella eri tavalla, kuten verkko-, monimuoto-, hybridi- ja etäopiskeluna. Ikäosaamisen kehittäminen ja johtaminen YAMK -koulutuksen toteutusmuodoksi tuli verkko-opiskelu. Tämä opiskelumuoto voi sisältää niin reaaliaikaisia verkkotapaamisia, itsenäistä ja/tai ryhmässä tapahtuvaa vuorovaikutteista verkkotyökentelyä kuin ohjattua opiskelua. Osa verkkotapaamisista voi olla aikaan sidottuja, muuten opiskelu on ajasta riippumatonta. Ja osa oppimistilanteiden ohjauksesta voi olla sovitulla verkkoalustoilla, muuten opiskelu on paikasta riippumatonta.

Tutkinnon toteutusten kehittämisen työkaluiksi valittiin oppimismuotoilu ja käänteinen oppiminen. Ei täysin puhdasmuotoisesti, mutta siinä määrin, että systemaattinen toiminta mahdollistui. Näillä työkaluilla saatiin myös monia niin tutkittuja kuin käytännön kokemuksiin perustuneita perusteluja kehittämistyölle. Molemmat työkalut vaikuttavat positiivisesti opiskelijakeskeiseen opintojen suunnitteluun.

Opiskelijakeskeisen oppimisen tukeminen

Verkkotutkinnon kehittämistyön keskiössä on opiskelijakeskeisyys, opiskelija ja hänen toimintansa toteutuksilla. Opiskelijakeskeisyyden hyötynä ovat opiskelijan näkökulmasta osaamisen kehittyminen ja opettajan ja organisaation näkökulmasta motivoituneet opiskelijat.

Liikkeelle lähdettiin kartoittamalla ne sisällöt, toimintamallit ja toteutustavat, jotka oli aiemmissa monimuotototeutuksissa todettu niin oppimista kuin yhteisöllisyyttä ja hyvinvointia lisääviksi elementeiksi. Ne sisällytettiin myös uusiin verkkototeutuksiin. Näitä elementtejä olivat vertaisoppiminen, opiskelijayhteisön keskinäinen vuorovaikutus ts. pienryhmätyöskentely, kontaktit säännöllisesti tiettyyn aikaan, ohjaustunnit ja kehityskeskustelut pienryhmissä.

Turvallinen ja tunnistettavissa oleva oppimis- ja ohjausprosessi tukee psykologisten perustarpeiden (omaehtoisuus, kyvykkyys ja yhteisöllisyys) huomioonottamista. Opintojen toteutusten prosesseja ja omaehtoisuutta tuettiin vaiheistuksella, muun muassa suoritusten seurannalla ja ajoitetuilla ohjaustunneilla. Opiskelijoilla oli myös mahdollista edetä useissa kohdissa oman aikataulun tai kiinnostuksen mukaan.

Minäpystyvyyden (kyvykkyys) tukeminen puolestaan on keskeistä lisäämään oppimismotivaatiota. Tätä tuettiin muun muassa niin, että opiskelijat tekivät itsearvioita ja osallistuivat ohjaustunneille, jotka oli ajastettu kaikilla opintojen toteutuksilla ennakoivasti. Näillä virtuaalisilla ohjaustunneilla paneudutaan niin mahdollisiin opintojen etenemisen haasteisiin kuin oppimistehtävän/-tehtävien tekemiseen ja vahvistetaan yhteisöllisyyttä. Opiskelun pienryhmätyöskentely on pääsääntöisesti moniammatillista. Näin opiskelijat saavat jo opiskeluaikana toistuvaa kokemusta siitä, että oma tekeminen on merkityksellistä – osa yhteistä tekemistä.

”Verkkotutkinnon kehittämistyön keskiössä on opiskelijakeskeisyys, opiskelija ja hänen toimintansa toteutuksilla.”

Rakenteella harmonisointia

Kaikille toteutuksille luotiin yhtenäinen rakenne, joka vähentää yksilön kognitiivista kuormitumista. Ajattelemme, että oppimisympäristön tulee olla apuväline, ei kuormitusta lisäävä alusta ja siten muistia väärillä sisällöillä työllistävä. Poistimme siis kaikki ne orientoitumista, yhteisöllisyyttä ja oppimista hidastavat tekijät, joihin vain ymmärrettiin pystyvämme vaikuttamaan. Yksi tällainen toimenpide oli se, että verkko-opiskelun tuki keskitettiin omaksi kokonaisuudekseen, osaksi yhteen eri asioita kokoavaan Moodle-työtilaan.

Ikäosaamisen kehittäminen ja johtaminen YAMK -koulutuksen verkkototeutus puristettiin ajallisesti kahden vuoden mittaiseksi, mikä edellytti eri opintojaksojen ydinainesanalyysin tekemistä. Piti karsia löysät pois ja tunnistaa vain keskeinen sisältö, joka opiskellaan. Opettajat oppivat tekemään ja editoimaan videotallenteita sekä kiinnittämään huomiota niiden pituuteen, jotta opiskelijan tarkkaavaisuus ei herpaannu vaan pysyy kaiken aikaa yllä.

Opintojaksojen toteutusten rakenne koostuu johdannosta, keskimäärin kolmesta teemaosasta, palautetunnista ja opintojakson päättämisosasta. Johdanto sisältää opettajan ja opintojakson esittelyn videona, osaamistavoitteiden, oppimisprosessikuvauksen piirroksena, keskeisen sisällön, opintojen aikataulun ml. yhteisten verkkotapaamisten ajankohdat

ja arviointikriteerit. Toteutuksilla on myös erilaisia keskustelukanavia muun muassa oppimistehtävien tekemiseen sekä opettajan yksisuuntainen tiedotuskanava ja sosiaalisen vuorovaikutuksen foorumi.

Verkkototeutus kehittää opettajan osaamista

Opintojaksojen verkkototeutukset ja kokonaiset verkkotutkinnot eivät ole olleet vain toteutustapoja vaan ovat vaikuttaneet myönteisesti opettajien omaan pedagogiseen osaamisen kehittymiseen. Opettajan rooli oppimisen tukijana sekä ohjaajana on korostunut ja korostuu entisestään. Viestintä ja sen merkitys muun muassa ohjeistuksen oikea-aikaisuudessa ja selkeydessä on lisääntynyt. Silloin, kun tätä verkkotutkintoa lähdettiin toteuttamaan, nykyisiä direktiivejä (esim. saavutettavuus) ei ollut voimassa, joten monia huomioitavia asioita on matkan varrella tullut lisää. Samalla verkkototeutusten muotoiluosaaminen on jokaisella ikäosaamisen kehittäminen ja johtaminen YAMK -koulutuksen opettajalla kehittynyt.

”Opintojaksojen verkkototeutukset ja kokonaiset verkkotutkinnot eivät ole olleet vain toteutustapoja vaan ovat vaikuttaneet myönteisesti opettajien omaan pedagogiseen osaamisen kehittymiseen.”

Lähteet

Kallio, P., Saarinen, S., Marjanen, J., Kurkipää, T. & Siira, H. 2018. Jotta jokainen voisi oppia. Digitaalisen oppimisen suunnittelu & toteutus. Prosessi & työkalut yhteiskehittämiseen. HAUS kehittämiskeskus Oy. Saatavilla <https://indd.adobe.com/view/6a6a8357-a59a-493c-8700-589189bc1dc3>. 18.3.2022.

Koli, H. 2017. Innoita oppimaan. Miten luoda oppimiselle mahdollisuuksia ja tehdä oppimisesta mukaansatempaavaa. House of Leading & Learning Oy.

Koli, H. 2008. Verkko-ohjauksen käsikirja. Helsinki: Finn Lectura.

Koli, H. & Silander, P. 2002. Oppimisprosessin suunnittelu ja ohjaus. Hämeenlinna: Hämeen ammattikorkeakoulu.

Mutka, V. 2017. Oppimismuotoilijan työkirja. Mukamas Learning Design, Oy.

Toivola, M., Peura, P. & Humaloja, M. 2017. Flipped Learning. Käänteinen oppiminen. Helsinki: Edita.

5 Opiskelijoiden kokemuksia verkko-opiskelusta

5.1 Vertaisoppiminen ja verkostoituminen verkkokoulutuksessa

Tuula Kukkonen, yliopettaja, Karelia-ammattikorkeakoulu

Ensimmäiset kokonaan verkossa toteutettavan koulutuksen opiskelijat

Ikäosaamisen kehittäminen ja johtaminen YAMK -koulutusta on järjestetty kokonaan verkossa toteutettuna syksystä 2018 alkaen. Yleisen opiskelijatytyytyväisyyttä selvittävän kyselyn (nk. tulokysely) lisäksi opiskelijoiden kokemuksia erityisesti koulutuksen verkkototeutuksesta on selvitetty kahtena ajankohtana. Ensimmäinen kysely, jonka tuloksia tässä artikkelissa kuvataan, toteutettiin marraskuussa 2019. Toinen laajempi kysely toteutettiin loppuvuonna 2021.

Tässä artikkelissa käsitellään vuoden 2019 kyselyn tuloksia. Kysely toteutettiin koulutuksen Moodle-työtilassa, jossa tuossa vaiheessa toimivat sekä syksyllä 2018 että syksyllä 2019 opintonsa aloittaneet opiskelijat. Näin ollen vastaajat olivat juuri opiskelemassa koulutuksessa, osa kolmannella lukukaudella ja osa ensimmäisellä lukukaudella.

Avoimilla kysymyksillä kysyttiin opiskelijoiden kokemuksia verkko-opiskelusta ja näkemyksiä siitä, mitä hyötyä verkkototeutuksesta on sekä yleisesti että oman työn näkökulmasta. Opiskelijoilta kysyttiin myös, suosittelevatko he tätä verkossa toteutettavaa koulutusta muille. Tämä artikkeli perustuu kyselyaineiston teemoitteluun aineistosta nousevien teemojen mukaan. Pääpaino on opiskelijoiden vastauksilla, jotta opiskelijoiden ääni tulisi suoraan kuuluviin.

Joustava mahdollisuus opiskella

Useat vastaajat pitivät koulutuksen verkkototeutusta välttämättömänä opiskelunsa kannalta. Mikäli verkkototeutusta ei olisi ollut tarjolla, opiskelu tässä koulutuksessa ei välttämättä olisi ollut mahdollista.

Minulle suurin hyöty opintojen toteuttamisessa verkossa on puhtaasti se, että yliopäätään voin näihin ikäosaamisen opintoihin osallistua. Mikäli opinnoissa olisi lähipäiviä, en todennäköisesti olisi hakenut mukaan, koska kulkeminen ja yöpyminen toisella paikkakunnalla työn ohessa on raskasta ja haasteellista.

Jos koulutus olisi toteutettu lähiopetuksena, niin en olisi voinut pitkän välimatkan vuoksi hakeutua tähän koulutusohjelmaan.

Verkkototeutus tarjoaa mahdollisuuden valita koulutus sisällöllisen kiinnostuksen, ei sijainnin, perusteella.

Minun olisi erittäin vaikeaa, jopa mahdotonta, opiskella perinteisessä luokkatoteutuksessa. Virtuaaliopinnot tukevat jaksamistani, kun koulumatkoja ei ole ja niihin kuluvan ajan voi käyttää muuten hyödyksi; myös perheeni tukee verkko-opintoja. Verkko-opinnot mahdollistavat myös sellaisten tutkintojen ja opintojen suorittamisen mihin muuten olisi haastavaa osallistua; minua kiinnostavat opinnot eivät välttämättä sijaitse asuinpaikkakuntani lähellä.

Tämä opiskelumuoto antoi itselleni mahdollisuuden opiskella ammattikorkeakoulussa, joka on erikoistunut juuri siihen mitä haluan opiskella, vaikka amk onkin maantieteellisesti kaukana.

Paikkariippumattomuuden lisäksi ajankäytön joustavuus tulee vahvasti esille. YAMK-opiskelijat ovat yleensä kokopäivätyössä, ja erityisesti sosiaali- ja terveysalalla vuorotyö on yleistä. Opiskelun ja työn yhteensovittaminen on tärkeä haaste, jossa onnistuminen vaikuttaa sekä työssä jaksamiseen että opiskelun sujuvaan etenemiseen. Vastauksissa tulee esille mahdollisuus opiskella silloin, kun se sopii parhaiten omiin aikatauluihin. Verkko-tuntien tallenteet mahdollistavat opinnoissa mukana pysymisen myös silloin, kun esimerkiksi työvuoron takia osallistuminen verkkotunnille ei ole mahdollista.

Säästyy hirveästi aikaa, kun ei tarte matkustaa koululle oppitunneille vaan voi hallita omaa ajankäyttöään ja kalenteriaan. Voin tehdä opintoja silloin kun mulle itselleni parhaiten sopii.

Joustavuus aikataulujen suhteen on ollut koko opiskeluajan aikataulujen kannalta huojentavaa. Tallenteet ovat mahdollistaneet oma-aikaisen ohjeistuksen ja materiaaliin perehtymisen.

Työ ja opiskelu on helppo yhdistää. On hienoa että luennot ovat katsottavissa jälkikäteen jos ei ole suoraan lähetykseen pystynyt osallistumaan.

Opiskelun ja työn yhteensovittamisen lisäksi monilla YAMK-opiskelijoilla on tarve sovitaa opiskelu yhteen perhe-elämän kanssa. Aikatauluihin vaikuttavia tekijöitä ovat siis opiskelu, työ, perhe sekä muut mahdolliset asiat kuten harrastukset, vastuu ikääntyvistä vanhemmista, luottamustehtävien hoito ja muut aktiviteetit. Mahdollisuus opiskella verkossa näyttäytyy tärkeänä myös perhe-elämän arjen kannalta.

Verkko-opiskelu on sopinut omaan elämäntilanteeseeni loistavasti. Mulla on kolmivuorotyö, kolme pientä lasta ja asun maalla syrjässä.

Työn, perheen ja opiskelujen yhteensovittaminen onnistuu huomattavasti paremmin, kun opiskelua pystyy itse aikatauluttamaan. Tässä elämäntilanteessa opiskellessa on ensiarvoisen tärkeää, että opiskelu ei ole aikaan ja paikkaan sidottua. Ainoastaan verkko-opetukset ovat tiettyä ajankohtana viikosta, mutta näihin osallistuminen on ollut onneksi vielä helppo järjestää.

Vertaisoppiminen ja verkostoituminen

Aiemmassa monimuotototeutuksessa vertaisoppimisen merkitys näyttäytyi suurena. Opiskelijat kokivat oppivansa paljon toisiltaan, toistensa kokemuksista ja eri organisaatioiden käytännöistä. Myös verkkototeutuksessa vertaisoppimisen – ja vertaistuen – merkitys korostuu. Vastauksissa tuodaan esille sekä moniammatillisen opiskelijaryhmän että opiskelijoiden pienryhmätyöskentelyn merkitys. Kun täysin verkossa toteutettavaan koulutukseen hakeutuu opiskelijoita ympäri maata, opiskelijat pystyvät jakamaan kokemuksiaan ja tietämystään eri alueiden toimintakäytännöistä. Vertaistyöskentely vaikuttaa olevan hyvin merkityksellinen sekä sisällöllisesti että opiskeluprosessin ja opiskeluhyvinvoinnin kannalta.

Pienryhmätyöskentelystä on tullut itselle henkireikä – meillä on todella hyvä pienryhmä, ja riittävästi porukkaa, niin ajatusten vaihto on todella virkistävää.

Pienryhmätyöskentely on ollut antoisaa ja opettavaista. Se on helpottanut opiskelua monessa kohtaa, kun oman ryhmän jäseniltä on saanut vertaistukea.

Pienryhmätyöskentelyn kautta olen joutunut mukavuusalueeni ulkopuolelle, mutta saanut myös vertaistukea ja uusia näkökulmia.

Keskustelut ovat tuoneet paljon uusia näkökantoja asioihin. Moniammatillinen ryhmä tuo todella paljon uusia tapoja esille. Lisäksi ympäri Suomea/maailmaa olevat opiskelijat tuovat oman paikallisen tietämyksensä ja paikalliset systeemit toistenkin tiedoksi.

”Vertaisoppimisen ja vertaistuen lisäksi tuotiin esille myös verkostoituminen.”

Vertaisoppimisen ja vertaistuen lisäksi tuotiin esille myös verkostoituminen. Kokemusten jakaminen kansallisesti on kiinnostavaa. Moniammatillinen yhteistyö ja yhdessä oppiminen tulevat myös vastauksissa esille. Koulutus tukee verkostoitumista oman ammattikunnan, oman organisaation sekä oman alueen ulkopuolelle.

Verkkokoulutuksen hyötyjä on myös se, että useampi henkilö on muualta Suomesta, joka avartaa melko passelisti näkökulmia kansallisesti – on mielenkiintoista kuulla, miten muualla Suomessa asiat toimii ja miten niitä hoidetaan.

Olen saanut uusia ystäviä, opiskelukavereita ja yhteyksiä työelämään. On saanut erilaisia näkemyksiä ja kuulla kokemuksia eri paikkakunnilta ympäri Suomea sekä myös ulkomailta. Moniammatillista yhteistyötä on myös päässyt toteuttamaan, koska erilainen koulutustausta ihmisillä.

Opiskelu verkossa toteutettavassa koulutuksessa

Itseohjautuvuus on tärkeä osa oppimista ja opiskelua kaikissa koulutusmuodoissa. Verkossa toteutettavassa koulutuksessa itseohjautuvuuden merkitys korostuu. Tosin useimmilla opiskelijoilla ei ole kokemusta opiskelusta YAMK- tai maisterikoulutuksessa, joten on vaikea arvioida, missä määrin itseohjautuvuuden korostuminen liittyy ylemmän korkeakoulutuksen luonteeseen ja missä määrin koulutuksen toteuttamiseen kokonaan verkossa.

Opiskelun valtti on itseohjautuvuus, johon oppii ajan kanssa opiskelujen edetessä.

Opiskelu on itsenäistä ja itseohjautuvaa, oman mieluisan näkökulman valitsemalla voi ohjata opintoja esimerkiksi omaan työhön sopivaksi tai opinnäytteen sopivaksi.

Vastauksissa tuotiin esille myönteisiä kokemuksia verkko-opiskelusta. Verkkotuntien tallenteiden, verkko-oppimisympäristöön tuotettujen sisältöjen ja muiden materiaalien saavutettavuus koko opintojen ajan tulee vahvasti esille.

Ikäosaamisen kehittäminen ja johtaminen -tutkinnon suorittaminen sujuu hienosti verkossa; luennot ja muu materiaali löytyvät Moodlesta myös myöhemmä tarvetta varten.

Verkko-opinnot ovat minulle hyvinkin tutut aiempien opintojeni kautta. Verkko-opintojen sujuvuus on yksi syy sille, miksi uskaltauduin hakeutumaan myös tähän Karelian toteutukseen tutkinto-opiskelijaksi. Iso plussa on se, että luentoja voi kuunnella myös myöhemmin ja palata uudelleen asioihin, mitkä vaativat tarkastamista.

Kokemukset verkko-opiskelusta ovat olleet pääasiassa oikein positiivisia. Kursaalustat ovat selkeitä ja opinnot ovat toimivasti porrastettu/jaksotettu. Oma etenemistä kurssilla on selkeä seurata alustasta. Kiva, kun materiaaleja on ollut paljon saatavissa myös verkosta, ettei aina tarvitse olla jokaista tietolähdettä varaamassa kirjastosta.

Verrattaessa esimerkiksi tämän koulutuksen aiempaa monimuotototeutusta ja täysin verkossa järjestettävää toteutusta, voidaan havaita verkkototeutuksen koko opiskelijaryhmän verkkotuntien määrän olevan jonkin verran pienempi kuin monimuotototeutuksen

”Opiskelijoiden pienryhmien työskentely lisää vuorovaikutuksen määrää.”

lähituntien määrä. Opiskelijoiden pienryhmien työskentely lisää vuorovaikutuksen määrää. Kyselyssä tuli esille viikoittaisten verkkotuntien merkitys opiskeluprosessin kannattelun näkökulmasta. Aiemmassa monimuotototeutuksessa koko opiskelijaryhmä tapasi lähiopetuspäivillä kerran kuukaudessa, nyt tapaamisia on erityisesti ensimmäisenä opiskeluvuonna viikoittain.

Viikoittaiset verkkoluennot ovat rytmittäneet opiskelua ja pitäneet virettä yllä. Asiat eivät hautaudu, vaan oppimisprosessi pysyy yllä ja etenee. Kokemukset ovat olleet pääosin myönteiset.

Verkko-opiskelu on myös korostanut tietoteknisen osaamisen ja sen päivittämisen merkitystä. Jälkikäteen voidaan arvioida, että muutama kuukausi tämän kyselyn tekemisen jälkeen alkanut pandemia-aika on edellyttänyt työelämässä juuri niitä valmiuksia, joita opiskelijat ovat verkko-opinnoissaan kehittäneet.

Verkko-opiskelu on ollut hyödyllistä ja opettavaa. On joutunut päivittämään tietoteknisen osaamisen ajan tasalle, se on erittäin hyödyllistä.

Opitun hyödyntäminen työelämässä

Koulutuksen sisällölliset painopisteet ja osaamistavoitteet määritellään opetussuunnitelmassa. Näiden voidaan nähdä olevan riippumattomia koulutuksen toteutustavoista: keskeiset sisällöt perustuvat työelämän osaamistarpeiden analysointiin ja ennakointiin. Tämän vuoksi opitut sisällöt ja niiden hyödyllisyys eivät liity suoraan tämän artikkelin teemaan: kokemuksiin kokonaan verkossa toteutettavasta koulutuksesta. Luonnollisesti myös verkossa toteutettavan koulutuksen perimmäinen tarkoitus on työelämän osaamistarpeisiin vastaaminen, joten tämän artikkelin päätteeksi käsitellään myös opiskelijoiden kokemuksia opitun hyödyllisyydestä.

Vastauksissa tulee esille, että jo opintojen ensimmäisten lukukausien aikana koulutuksen sisältöjä on pystytty soveltamaan omassa työssä.

Olen jo havainnut hyötyä käytännön työssäni. Opinnäytetyöni aihe on myös hyvin kehittävä ja tarpeellinen nykyisen palvelurakenteen kannalta.

Ensimmäisen vuoden aikana olen saanut jo paljon uutta omaan työhöni. Olen päässyt soveltamaan sitä omaan yksikköön.

Kokonaisuutena ikäosaamisen kehittäminen ja johtaminen -tutkinto sisältää sellaisia opintojaksoja, mitkä koen hyvin tarpeellisiksi työelämässä niin oman työn kuin työyhteisön kehittämisen näkökulmasta.

Kykenen näkemään asiat laaja-alaisemmin ja perustelemaan paremmin näkökulmiani. Olen saanut tutustua mielenkiintoisiin aiheisiin. Olen saanut uusia ystäviä.

Vastaajat toivat esille myös koulutuksen merkityksen ammatillisen kehittymisen kannalta. Ammatillinen kehittyminen puolestaan hyödyttää oman työn kehittämistä ja omaa organisaatiota.

Opiskeltavat asiat tukevat ammatillista kehittymistä. Monesta aihepiiristä ja tehtävistä on ollut konkreettista hyötyä omassa työssä.

Koen hyvin vahvasti, että tämä koulutus tulee olemaan hyödyllinen niin itselleni ja ammatilliselle kehittymiselleni kuin myös organisaatiolleni.

Koulutuksen koetaan mahdollistavan myös etenemisen työuralla. Koulutuksen sisältöjen ennakoidaan tulevan yhä tärkeämmiksi sekä ikääntyneiden asiakkaiden määrän kasvun että myös työntekijöiden ikääntymisen myötä.

Uskon vahvasti, että voin hyödyntää koulutuksesta saamaani tietoa useallakin saralla työelämässä niin asiakas- kuin työntekijänäkökulmasta katsottuna. Ikääntyneiden asiakkaiden määrä kasvaa koko ajan, joten ikäosaamista tarvitaan niin palveluiden järjestämisessä kuin lähiesimiestyössäkin, koska myös työntekijät ovat entistä iäkkäämpiä.

Uskon, että tulevaisuudessa tämä koulutus saattaisi avata mahdollisuuksia työllistyä tehtäviin, joissa voisin ottaa koko osaamiseni käyttöön tämän koulutuksen tiimoilta.

Verkossa toteutettava koulutus on tämän kyselyn tulosten perusteella mahdollistanut joustavan opiskelun, vertaisoppimisen ja verkostoitumisen lisäksi työelämän tarpeisiin vastaavan osaamisen kehittämisen YAMK-koulutukselle luonteenomaisella tavalla.

5.2 Verkkototeutus joustavan opiskelun mahdollistajana

Terhi Myller, yliopettaja, Karelia-ammattikorkeakoulu

Ikäosaamisen kehittäminen ja johtaminen YAMK -koulutus on järjestetty kokonaan verkossa vuodesta 2018 alkaen. Koulutus alkaa kerran vuodessa syksyisin, ja aloituspaikkoja on ollut 45 opiskelijalle lukuvuosittain. Koulutuksen toteutustapa on suunniteltu siten, että verkossa toteutettavia ohjaustunteja järjestetään iltaopiskeluna. Käytössä ovat monialaiset opiskelijoiden pienryhmät. Pedagogisina valintoina sovelletaan flipped learning -periaatteita ja yhteisöllistä oppimista.

Kysely Ikäosaamisen kehittäminen ja johtaminen -koulutuksessa opiskeleville ja valmistuneille opiskelijoille

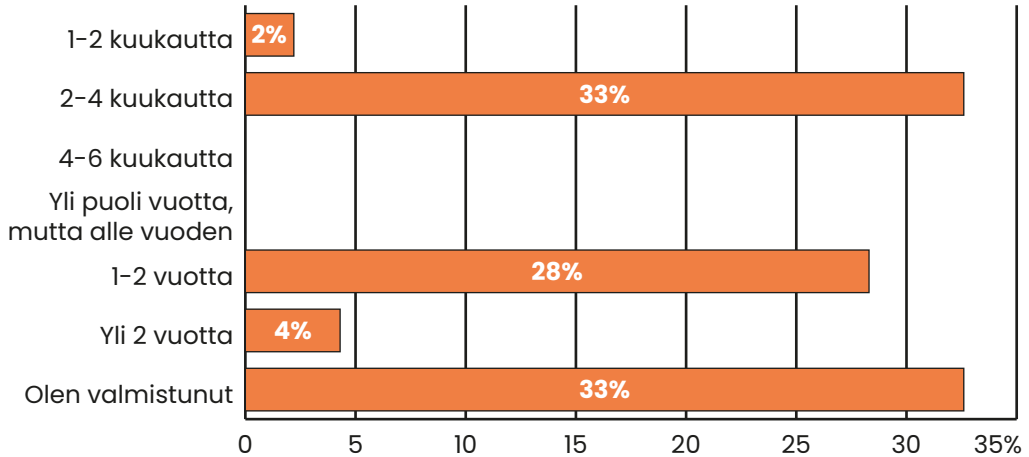
Kartoitimme Ikäosaamisen kehittäminen ja johtaminen YAMK -koulutuksessa opiskelevien ja valmistuneiden opiskelijoiden kokemuksia verkko-opiskelusta sekä verkko-opiskelun antamista valmiuksista työelämään Webropol-kyselyllä marraskuussa 2021. Tavoitteenamme oli myös selvittää ja tuoda näkyväksi verkko-opiskelun vuorovaikutuksellisuuteen liitettäviä kokemuksia. Kysely kohdennettiin vuosina 2018, 2019, 2020 ja 2021 aloittaneille ja näistä ryhmistä valmistuneille Ikäosaamisen kehittäminen ja johtaminen -koulutuksen opiskelijoille.

Kyselyyn vastasi 46 edelleen opiskelevaa tai jo valmistunutta henkilöä. Kyselyyn oli halutessaan mahdollista vastata nimettömästi. Kysymyksiä oli 14 aihealueesta, jotka sisälsivät perustietoja lähtötilanteesta, verkkototeutuksen merkityksestä koulutukseen hakeutumisessa, yleisesti verkkototeutuksen käytännöllisyydestä ja toimivuudesta sekä verkkototeutuksen vuorovaikutuksellisuudesta. Myös oppimisesta ja verkko-opiskelusta kysyttiin, kuten myös osaamisen kehittymisestä koulutuksen myötä yleisemmin. Lisäksi kysyttiin minkälaisiin työelämän tarpeisiin koulutuksen tuottama osaaminen vastaa parhaiten, ja minkälaisia kehittämis ehdotuksia vastaajat haluavat nostaa esille.

Kyselyn laatiminen ja verkko-opiskeluun liittyvien kokemusten kartoittaminen lähti liikkeelle havainnoista, että useat opiskelijat ovat tuoneet esille verkko-opiskelun hyvät ja joustavat puolet. Myös ansiokkaita opinnäytetöitä on syntynyt työparityönä eri puolilla Suomea asuvien opiskelijoiden käsissä, eikä verkko-opiskelu ole hidastanut tai estänyt yhteistyötä – päinvastoin.

Verkkototeutuksella tärkeä merkitys koulutukseen hakeutumisessa

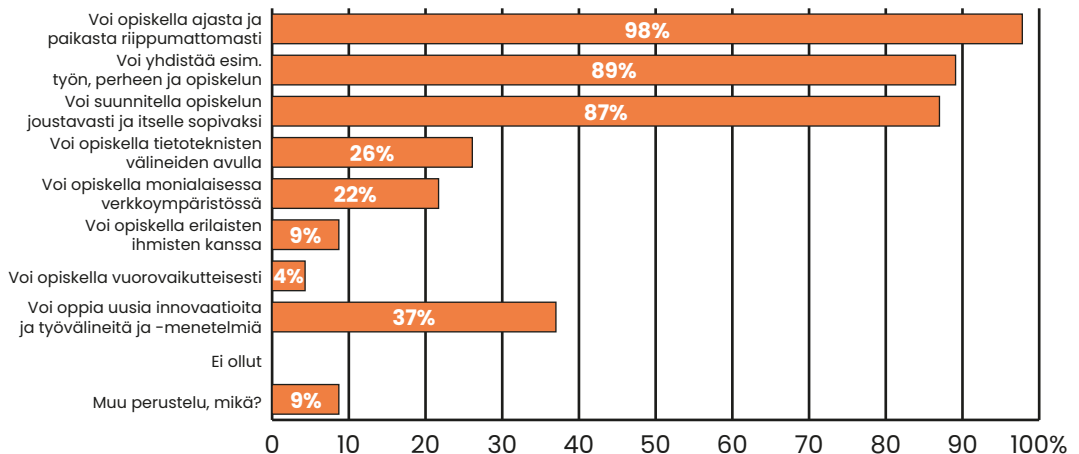
Kyselyyn vastajista noin kolmasosa oli jo valmistunut, kolmasosalla oli opintoja takana 1–2 vuot- ta, ja noin kolmasosa oli opintojen alkutaipaleella muutaman kuukauden opiskelukokemuksella.

Kaikki vastaajat (n=46, 100 %) ilmoittivat, että verkkototeutuksella oli merkitystä koulutukseen ha- keutumisessa. Verkkototeutuksen kolmea tärkeintä valintaperustetta kuvattiin seuraavin teemoin:

- voi opiskella ajasta ja paikasta riippumattomasti (98 %)
- voi yhdistää työn, perheen ja opiskelun (89 %) ja
- voi suunnitella opiskelun joustavasti ja itselle sopivaksi (87 %).

Myös uusien innovaatioiden ja työvälineiden sekä -menetelmien oppiminen (37 %) oli tärkeä valintaperuste verkkototeutukseen hakeutumiselle. Myös muun muassa monialai- suus, materiaalien saatavuuden helpottuminen, toisella puolella Suomea opiskelu, mat- kustamisen välttäminen ja riippumattomuus kodin ja oppilaitoksen välimatkasta mainit- tiin koulutukseen hakeutumisen perusteluiksi.

Opiskelun alkuvaiheen kokemuksia

Avoimessa kysymyksessä kartoitettiin vastaajien ajatuksia verkko-opiskelusta opintojen alkuvaiheessa. Tulos kertoi, että verkko-opiskelu on alkanut hyvin, mutta myös kokemuksia ohjelmistojen sekavuudesta tuotiin esille. Esimerkiksi seuraavissa vastauksissa kuvataan näkökulmaa, jossa alku on lähtenyt mukavasti liikkeelle:

Olin tyytyväinen siitä resurssisäästöstä, joka seurasi etäopinnoista. Yllätti ehkä verkko-opiskelujen monipuolisuuden mahdollisuudet, että miten kattavasti voi opiskella etänäkin.

Alussa oli paljon opettelua, että saa Moodlen käytön hallintaan, etenkin Collan käyttö oli uutta. Karelia-startista oli hyvä apu.

Yllättävän paljon olimme muiden opiskelijoiden kanssa vuorovaikutuksessa verkko-opiskelusta huolimatta. Onnistunutta myös se että tunnit videoitiin jolloin oppitunnin sai katsottua itselle parhaaksi katsottuun aikaan.

Seuraavissa sitaateissa kuvataan, kuinka alun ongelmien jälkeen verkko-opiskelun helppous on yllättänyt:

Alkuun navigointi Moodlessa tuntui sekavalta, mutta nyt siihen on päässyt sisälle ja se on toimiva alusta.

Alku tuntui tosi vaikealta, kun oli monta eri ohjelmaa, mitä piti oppia. Hyvin kuitenkin olen oppinut ja nyt oppimisympäristöt tuntuvat ihan helpoilta. Alkuun tarvitaan opastusta eri ympäristöistä, jotta hahmottaa mikä on mikin ja niin kyllä olikin.

Alun ongelmien jälkeen, opiskelun "helppous" (on yllättänyt).

Ongelmat oli lähinnä omia teknisiä/osaamisongelmia.

Ryhmätöiden tekemisen helppous verkkoympäristössä yllätti positiivisesti.

Vuorovaikutus verkossa toimii hyvin

Kysyimme vastaajilta myös heidän näkemyksiään vuorovaikutuksen onnistumisesta toisten opiskelijoiden kanssa verkko-opinnoissa. Kysymykseen vastasi 46 opiskelijaa tai jo valmistunutta. Asteikkona käytettiin 0–10-arviointia. 0 vastasi tilannetta, jossa vuorovaikutuksen toisten opiskelijoiden kanssa ei koettu lainkaan onnistuneen, 5 vastasi tilannetta, jossa vuorovaikutuksen toisten kanssa koettiin onnistuneen jollakin tavalla, ja 10 vastasi tilannetta jo vuorovaikutuksen toisten opiskelijoiden kanssa koettiin onnistuneen erinomaisesti. Keskiarvo vastauksissa sijoittuu 8 kohdalle. Alin annettu pistemäärä on 4 ja ylin annettu pistemäärä on 10.

Seuraavassa kysymyksessä kartoitettiin mahdollisia ongelmakohtia, jos vuorovaikutuksessa toisten opiskelijoiden kanssa koettiin olleen haasteita. 46 % vastaajista ilmoitti, että huono kuuluvuus ja yhteysongelmat ovat olleet suurimpana esteenä vuorovaikutukselle. Myös teknisten laitteiden toimimattomuus ilmoitettiin vuorovaikutusta hankaloittavaksi tekijäksi (33,5 %). Myös muita syitä, kuten yhteisten aikataulujen yhteensovittamisen ongelmat (20 %), erilaiset vuorovaikutustyyli (15 %), kameran pitäminen suljettuna (13 %) ja teknisten valmiuksien puute (7 %) ilmoitettiin vuorovaikutusta hankaloittaviksi tekijöiksi. Muita syitä olivat osallistumisen puute, epäsäännöllinen osallistuminen tai sovittujen tapaamisten peruuntuminen (13 %). Toisaalta 35 % vastaajista ilmoitti, ettei hankaluuksia vuorovaikutuksessa ole ollut.

”Yleisesti positiivisia vuorovaikutukseen liittyviä tekijöitä verkko-opiskelussa koettiin olevan verkkoyhteyksien myötä joustavien tapaamisten järjestäminen, esimerkiksi nopeat ja lyhyet tapaamiset (37 %), sekä verkko-opiskelun myötä parantuneet vuorovaikutusvalmiudet, joita tarvitaan myös työelämässä (28 %). ”

Yleisesti positiivisia vuorovaikutukseen liittyviä tekijöitä verkko-opiskelussa koettiin olevan verkkoyhteyksien myötä joustavien tapaamisten järjestäminen, esimerkiksi nopeat ja lyhyet tapaamiset (37 %), sekä verkko-opiskelun myötä parantuneet vuorovaikutusvalmiudet, joita tarvitaan myös työelämässä (28 %). Lisäksi 13,5 % vastaajista ilmoitti, että verkko-opiskelu on auttanut verkostoitumaan, ja 11 %:a se on auttanut kuuntelemaan ja kuulemaan tarkemmin ihmisten ilmaisua.

Vuorovaikutuksesta koulutuksen opettajien kanssa tuotiin esille positiivisia kokemuksia muun muassa seuraavin kokemuksin:

Hyvin on toiminut, yhteisillä tunneilla aika moni on ollut äänessä. Itselleni ollut helppoa alusta asti. Ihan kuin juteltaisiin samassa tilassa vierekkäin.

Vuorovaikutus on ollut opettajien ja opiskelijoiden välillä sujuvaa, nopeaa ja vaivatonta. Asiat hoituneet jouhevasti.

Oli luontevaa, uskalsi kysyä asioita paremmin, kuin luokassa.

Sen mitä olen ollut vuorovaikutuksessa, kaikki on toiminut hyvin.

Mahdollistanut tehtävien tekemisen itselle sopivaan aikaan, jos videoita oli tehty aikaisemmin.

Opettajat sai hyvin tavoitettua eri viestintävälineitä hyödyntäen.

Hyvin toimii vuorovaikutus. Mielestäni on ihana, että he saavat olla opintojaksoilla äänessä ketkä sitä haluavat ja he ketkä eivät, niin heitä ei pakoteta vastailemaan. Pienryhmissä kun on tuttu porukka niin on helpompi (ainakin minun) jakaa ajatuksiani.

Toimii. Olemme aikuisia ja meillä on itsellä vastuu siitä, miten kuuntelemme ja olemme mukana.

”Hyvin toimii vuorovaikutus. Mielestäni on ihana, että he saavat olla opintojaksoilla äänessä ketkä sitä haluavat ja he ketkä eivät, niin heitä ei pakoteta vastailemaan. Pienryhmissä kun on tuttu porukka niin on helpompi (ainakin minun) jakaa ajatuksiani.”

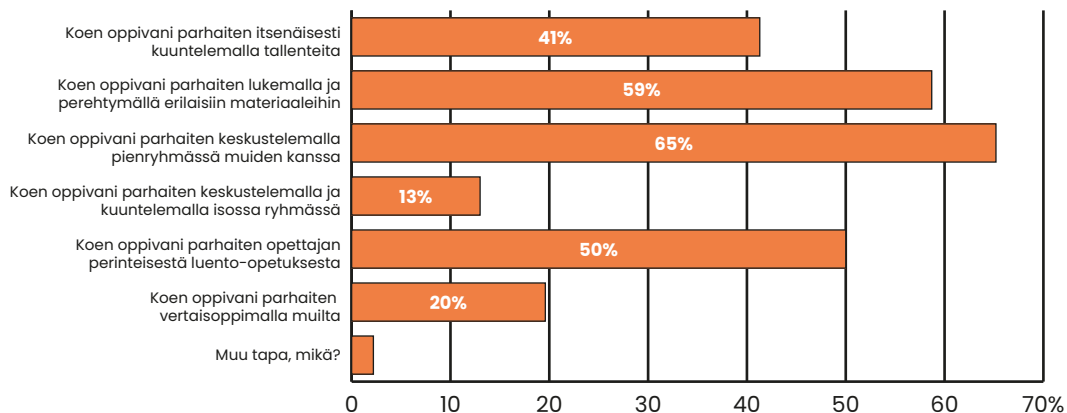
Toisaalta esille tuotiin, että jos verkko-opetus tallennetaan, niin puheenvuoropyyntöjen esittämiselle on korkea kynnyks, ja myös asioiden perusteellinen käsittely saattaa jäädä kevyeksi:

Verkko-opiskelu vaikuttaa siihen, että puheenvuoron ottamiseen on suurempi kynnyks. Varsinkin, kun oppitunnit nauhoitetaan.

Vuorovaikutus on vapaata ja mahdollisuus kysymyksille annetaan. Aika on rajoitettu ja jossain kohdin jää vielä epävarmuutta asioista, kun kaikkea ei ehditty samalla lailla käsitellä.

Erilaiset oppimistavat ja osaamisen kehittyminen koulutuksen myötä

Oman oppimisen näkökulmasta verkko-opiskelussa korostuivat erilaisten opiskelumahdollisuuksien ja -tapojen huomioiminen. 59 % vastaajista kertoi oppivansa parhaiten lukemalla ja perehtymällä erilaisiin materiaaleihin; 65 % vastaajista koki oppivansa parhaiten keskustelemalla muiden opiskelijoiden kanssa pienryhmässä. 50 % vastaajista koki oppivansa parhaiten opettajan perinteisestä luento-opetuksesta; 41 % koki oppivansa parhaiten kuuntelemalla tallenteita. 20 % ilmoitti oppivansa parhaiten vertaisoppimalla muilta, ja ison ryhmän keskusteluissa ilmoitti oppivansa parhaiten 13 % vastaajista. Yksi vastaaja oli ilmoittanut muun tavan oppia parhaiten, mutta tätä vaihtoehtoa ei ollut avattu sanallisesti.

Ikäosaamisen kehittäminen ja johtaminen YAMK -koulutuksen myötä kehittyneitä osaamista yleisesti pyydettiin kuvaamaan 0–10 asteikolla, jossa 0=ei kehitystä, 5=kehitystä osaamisessa jonkin verran verrattuna ennen opintoja olevaan tilanteeseen, ja 10=kehitystä osaamisessa 100 % verrattuna osaamiseesi ennen opintoja. Vastausten keskiarvo oli 8. Tärkeimmiksi osaamisen kehittymisen painopisteiksi kuvattiin koulutuksen myötä saatu osaaminen kokonaisuuksien hallinnassa, näkökulmien laajenemisessa ja syvenemisessä, tiedonhankinnassa, tutkimuksellisten ja kehittämismenetelmien hallinnassa sekä ikäosaamisen asiantuntijuuden syvenemisessä ja verkostoitumisessa. Seuraavassa on esimerkkejä avoimista vastauksista näistä näkökulmista:

Sisällöt, tutkimuksellisten ja kehittämismenetelmien osaamisen kehittyminen, ja ylipäätään kehittyminen omalla alalla, oman osaamisen syventyminen.

Verkostoituminen, kehittämismenetelmien osaaminen ja tietenkin kokonaisuuksien hallinta.

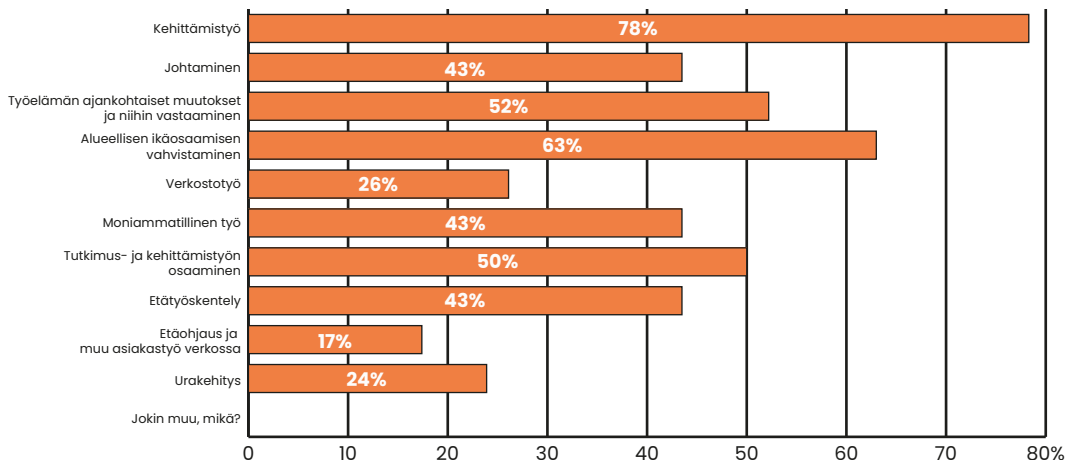
Oman asiantuntijuuden luisääntyminen. Myös erilaisten tietojen etsiminen ja hyödyntäminen on lisääntynyt merkittävästi.

Kehittämisprosessiosaaminen oli suurin yksittäinen kehittymisen kohta. Pidin myös englanninkielisistä kokonaisuuksista, jolloin oma kielitaito ja verkostoituminen lisääntyi.

Oman osaamisen kehittämisessä tärkeintä minulle on ollut esimiestyötä ajatellen erilaisten johtamismenetelmien oppiminen ja itsestäni oppiminen työntekijänä ja esimiehenä. Myös opinnäytetyötä tehdessä on oppinut paljon asioita liittyen työhyvinvointiin, työntekemiseen ja sen johtamiseen sekä rekrytointiin.

”Kehittämisprosessiosaaminen oli suurin yksittäinen kehittymisen kohta. Pidin myös englanninkielisistä kokonaisuuksista, jolloin oma kielitaito ja verkostoituminen lisääntyi.”

Seuraavassa kysymyksessä vastaajat saivat valita 3–5 vaihtoehtoa, joihin heidän mielestään koulutuksen tuottama osaaminen oli vastannut. 78 % oli sitä mieltä, että koulutuksen tuottama osaaminen vastaa parhaiten yleisiin kehittämistyön tarpeisiin, 63 % koki koulutuksen tuottaman osaamisen vastaavan alueellisen ikäosaamisen vahvistamiseen, 52 % koki koulutuksen vastaavan parhaiten ajankohtaisiin työelämän muutoksiin ja 50 % koki koulutuksen vastaavan parhaiten tutkimukselliseen ja kehittämistyön osaamisen tarpeisiin. Johtaminen, moniammatillinen työ ja etätyöskentely koettiin myös tärkeiksi osa-alueiksi, joihin koulutukselle voidaan vastata (43 % vastaajista oli tätä mieltä.) Muina näkökulmina tuotiin esille koulutuksen merkitys etäohjauksen ja asiakastyön sekä verkostotyön osaamiseen sekä urakehitykseen.

Kehittämisehdotuksina Ikäosaamisen kehittäminen ja johtaminen YAMK -koulutukseen ehdotettiin esimerkiksi johtamisopintojen lisäämistä, mahdollista työpaikkaharjoittelua opintoihin sisältyväksi, pidempiä aikajäniteitä opintojaksojen suorittamiselle, lisää opettajien verkkoluentoja, tieteellisen kirjoittamisen kurssia opintojen alkuun, enemmän pienryhmän työskentelyn tukemista, tutor-opettajan ja opinto-ohjaajan kontrollia tehtävien tekemisestä ja selkeämpää verkkoalustaa: Moodlen Collaboraten tilalle Teamsia. Muutamia läsnäolopäiviä toivottiin myös.

Lisäksi valmistuneilta opiskelijoilta kysyttiin, miten koulutus on vastannut ajankohtaisiin Covid19-pandemian ajanjaksoon ajoittuviin työelämän tarpeisiin. Vastauksissa korostuivat seuraavat:

- verkko-opiskelu on ollut helppo tapa opiskella
- valmistuminen ennen koronaa on opettanut korona-ajan käytänteisiin ja
- verkossa toteutettu koulutus on myös antanut paljon työkaluja omaan työhön esihenkilötehtävissä ikäihmisten palveluissa.

Koulutus on mahdollistanut osallistumisen paikasta riippumattomasti ja opinnot on voinut sovittaa omaan aikatauluun sopivaksi. Koulutuksen aiheet ovat olleet sopivia soteuudistuksen tuloa ajatellen – ikäosaaminen on oleellista nostaa esille tämän hetken työelämässä ja yhteiskunnassa. Alueelliseen kehittämiseen on tullut uusia ajatuksia koulutuksen myötä, kuten myös yhteiskunnalliseen ja organisaatiotason kehittämiseen. Koulutus on antanut intoa kehittää itseään. Seuraavassa sitaatissa kiteytyy ikäosaamisen YAMK-koulutuksen verkkototeutuksen merkitys:

Omaan johtamistyöhöni sain runsaasti lisää tietoa ja osaamista. Jos koulutus ei olisi ollut 100 % verkkototeutus, en itse olisi tähän koulutukseen voinut hakeutua.

5.3 Geronomiopiskelijoiden kokemuksia verkko-opiskelusta

Jonna Puustinen, ikäosaamisen lehtori, Karelia-ammattikorkeakoulu

Terhi Myller, yliopettaja, Karelia-ammattikorkeakoulu

Geronomikoulutuksen verkkopedagogiikan taustaa

Karelia-ammattikorkeakoulussa käynnistyi geronomikoulutus tammikuussa 2022. Se toteutetaan monimuotototeutuksena ja pääosin verkko-opiskeluna. Verkko-opiskelun lisäksi järjestetään lukukausittain kolmesta viiteen lähiopiskelujaksoa Karelian Tikkarinne-kampuksella. Etäjaksoilla verkko-opiskelu koostuu muun muassa itsenäisestä ja tiimityöskentelystä, ohjaustunneista, luennoista, koko ryhmän tapaamisista ja seminaareista Karelian verkko-oppimisympäristöissä. Moodle-verkko-oppimisympäristö on käytössä useimmilla opintojaksoilla.

Geronomikoulutuksen opintojaksoilla on pyritty alusta saakka kiinnittämään huomiota opintojaksokohtaisten Moodle-ympäristöjen yhdenmukaiseen ja selkeään rakenteeseen. Moodle-oppimisympäristöt sisältävät erilaisia itsenäistä opiskelua tukevia materiaaleja, luentotalenteita, tehtäviä ja muita aktiviteetteja. Myös pääosa verkossa tapahtuvasta etäohjauksesta ja etätiimityöskentelystä tapahtuu Moodlen Collaborate-verkkotyötiloissa. Verkko-opetuksen suunnittelussa ja toteutuksessa on hyödynnetty Karelian laadukkaan verkkototeutuksen ohjeita, digimentorien asiantuntemusta sekä soveltuvin osin myös Kareliassa vuodesta 2018 täysin verkossa toteutetun Ikäosaamisen johtaminen ja kehittäminen YAMK -koulutuksen hyväksi koettuja käytäntöjä.

Opiskelijakokemusten kartoittaminen verkko-opiskelusta

Kartoitimme huhtikuussa 2022 Karelian ensimmäisen geronomiopiskelijaryhmän kokemuksia geronomikoulutuksen monimuotototeutukseen liittyvästä verkko-opiskelusta sähköisellä Wepopol-kyselyllä. Kyselyn toteutus ajoittui ryhmän opintojen alkuvaiheeseen ensimmäiselle lukukaudelle, kun opiskelijat olivat opiskelleet koulutuksessa noin 3,5 kuukautta. Opiskelijoilta kysyttiin muun muassa verkko-opetukseen painottuvan toteutuksen merkityksestä Karelian geronomikoulutukseen hakeutumiselle sekä verkko-opiskelun ja siihen liittyvän vuorovaikutuksen positiivisista tekijöistä, haasteista ja kehittämissuunnitelmista.

Kysymykset olivat pääosin monivalintakysymyksiä, mutta niihin oli mahdollista antaa myös avoimia vastauksia. Kyselyyn vastasi 17 geronomiopiskelijää 24:stä. Opiskelijoista hieman yli puolet on Pohjois-Karjalan alueelta, mutta myös muualla päin Suomea asuvia opiskelijoita on koulutuksessa mukana.

Verkko-opiskelun merkityksiä Karelian geronomikoulutukseen hakeutumiselle

Tulosten perusteella suurimmalle osalle vastaajista (n=14, 82,3 %) monimuotototeutukseen liittyvällä verkko-opiskelun mahdollisuudella oli merkitystä Karelian geronomikoulutukseen hakeutumiselle. Kaksi vastaajaa ei osannut sanoa, onko verkkototeutuksella ollut merkitystä ja yhdelle opiskelijalle sillä ei ollut merkitystä. Mikäli opiskelija oli ilmoittanut verkko-opiskelumahdollisuuden olleen tärkeää koulutukseen hakeutumiselle, häntä pyydettiin ilmoittamaan kolmesta viiteen tärkeintä valintaperustetta annetuista vastausvaihtoehdoista. Opiskelijat (n=16) ilmoittivat useita valintaperusteita (N=51), joista kolme eniten vastauksia saanutta olivat

- voim opiskella ajasta ja paikasta riippumattomasti" (n=12, 75 %)
- voim yhdistää esim. työn, perheen ja opiskelun" (n=12, 75 %) sekä
- voim suunnitella opiskelun joustavasti ja itselle sopivaksi (n=12, 75 %).

Muita vähemmän vastauksia saaneita perusteita olivat verkko-opiskelun tuomat mahdollisuudet opiskella erilaisten ihmisten kanssa (n=4, 25 %), mahdollisuudet uusien innovaatioiden ja työvälineiden sekä -menetelmien oppimiseen (n=4, 25 %), mahdollisuus vuorovaikutteiseen (n=2, 13 %) ja monialaiseen (n=2, 13 %) oppimiseen sekä mahdollisuus opiskella tietoteknisten välineiden avulla (n=1, 6 %). Lisäksi avoimissa vastauksissa perusteluna esille tuotiin mahdollisuus opiskella haluamaansa alaa ilman, että tarvitsee muuttaa asuinpaikkaa.

Verkkovuorovaikutuksen onnistuminen ja sen haasteet verkko-opiskelussa

Opiskelijat (n=17) arvioivat asteikolla 0–10 verkko-opiskeluun liittyvän vuorovaikutuksen onnistuneen toisten opiskelijoiden kanssa keskimäärin tyydyttävästi keskiarvon ollessa 6,8 (vaihteluväli 2–10). Mikäli opiskelijat olivat kokeneet haasteita verkkovuorovaikutuksessa, heitä pyydettiin ilmoittamaan kolmesta viiteen tärkeintä haastetta annetuista vastausvaihtoehdoista. Opiskelijat (n=16) ilmoittivat erilaisia verkko-opiskeluun liittyvän verkkovuorovaikutuksen haasteita (n=38). Yksi opiskelija ei ollut kokenut haasteita verkkovuorovaikutuksessa. Suurimmaksi haasteeksi ilmoitettiin yhteisen työskentelytavoitteen asettamisen (esim. erilaiset intressit ja aikataulusyyt) haasteet (n=11, 65 %). Seuraavaksi eniten vastauksia saivat teknisten laitteiden ja sovellusten toimimattomuus (n=9, 53 %) ja yhteyshäiriöt kuten esimerkiksi huono kuuluvuus (n=9, 53 %). Kuusi opiskelijaa (35 %) ilmoitti lisäksi, että haasteena vuorovaikutukselle on ollut se, ettei joko itsellä tai opiskelijakollegoilla ole ollut riittävästi teknisiä valmiuksia verkko-opiskeluun. Avoimissa vastauksissa pohdittiin, etteivät kaikki opiskelijat välttämättä arvosta verkossa tapahtuvaa vuorovaikutusta kuten lähivuorovaikutusta, ja että sanattoman vuorovaikutuksen puute voi haastaa verkkovuorovaikutuksen toteutumista.

Verkkovuorovaikutuksen positiivisia tekijöitä verkko-opiskelussa

Opiskelijoita pyydettiin ilmoittamaan myös kolmesta viiteen positiivisesti verkkovuorovaikutukseen liittyvää tekijää valmiiksi annetuista vastausvaihtoehdoista. Opiskelijoiden (n=17) antamista vastauksista (n=38) eniten vastauksia sai vaihtoehto verkkototeutuksen mahdollistamista joustavista ja lyhyelläkin aikataululla mahdollistuvista tapaamista (n=12, 71 %). Myös avoimessa vastauksessa tuotiin esille tämä tapaamisten järjestelyn helppous. Suurelle osalle opiskelijoista myönteistä on lisäksi ollut se, että verkkovuorovaikutus on mahdollistanut monipuolisen keskustelun ja ajatusten vaihdon (n=10, 59 %), ja verkossa tapahtunut ohjaus ja verkkovuorovaikutus on edistänyt opiskelua (n=7, 41 %). Opiskelijat ovat kokeneet myös verkkoo-piskelun ja vuorovaikutuksen kannustavaksi (n=4, 24 %) sekä verkkovuorovaikutustilanteet luottamuksellisiksi (n=3, 18 %) ja vuorovaikutustaitoja kehittäväksi (n=3, 18 %). Kaksi opiskelijaa (12 %) ilmoitti verkko-opiskelun ja verkkovuorovaikutuksen edistäneen myös verkostoitumista.

Oppiminen verkko-opiskelussa

Opiskelijoita pyydettiin ilmoittamaan kolmesta viiteen sopivinta vastausvaihtoehtoa, jotka kuvasivat parhaiten heidän oppimistaan verkko-opiskelun keinoin. Opiskelijat (n=17) valitsivatkin moninaisia näkökulmia vastauksiinsa (n=56). Selkeästi suurin osa opiskelijoista (n=14, 82 %) ilmoitti oppivansa tekemällä tehtäviä ja muistiinpanoja Moodle-verkko-oppimisympäristön materiaaleista. Vastauksissa painottui myös itsenäisen lukemisen ja perehtymisen erilaisiin materiaaleihin (n=9, 58 %) sekä itsenäisen tallenteiden kuuntelun (n=8, 47 %) vaihtoehdot. Eräissä avoimessa vastauksessa avattiin tallenteiden kuuntelun positiivista puolta: se mahdollistaa liikkeessä kuten esimerkiksi lenkkeilyn lomassa oppimisen, mikä on vastaajalle toimiva oppimistapa.

Moni koki oppivansa myös keskustelemalla ja kuuntelemalla koko ryhmän kesken (n=7, 41 %) tai tiimin kesken (n=7, 41 %). Pieni osa opiskelijoista ilmoitti myös oppivansa parhaiten opettajan perinteisen luentotyypin opetuksen kautta (n=4, 24 %), valmistautumalla etukäteen ohjaustunneille, joissa on mahdollista kysyä mietityttämään jääneistä asioista (n=4, 24 %) sekä opiskelulla opintojaksolla, jolla edetään toteutuksen tarkan aikataulutuksen mukaisesti (n=2, 12 %).

Geronomikoulutuksen verkko-opiskelun ensivaikutelmia ja kehittämisideoita

Avoimissa vastauksissa opiskelijat (n=15) kuvasivat geronomikoulutuksen verkko-opiskeluun liittyviä ensivaikutelmia ja kehittämisideoita. Useissa vastauksissa verkko-opiskelun kuvattiin onnistuneen helposti: se on ollut hyvää, toimivaa ja yllättävänkin monipuolista. Täysin itsenäisesti verkossa toteutettavat opintojaksojen tehtävät, kuten Moodlen kyselyt ja testit sekä opintojakson tehtäviin sisällytetyt verkkokurssit kuten Oppiportin verkkokurssit, on koettu motivoiviksi oppimisen kannalta – niistä on jopa nautittu.

Tiimityöskentelyssä puolestaan on koettu sekä onnistumisia että haasteita. Verkkotiimityöskentelyssä on päästy tutustumaan hyvin toisiinsa opiskelijoihin, ja tiimeissä tapahtuva vuorovaikutus on tukenut oppimista. Osa jää kuitenkin kaipaamaan myös lähikontaktien tuomaa vuorovaikutusta. Lisäksi osa opiskelijoista kokee, että tiimitehtäviä on paljon, ja aikataulujen sopiminen on joskus haastavaa. Tiimit myös toimivat parhaiten silloin, kun niissä on pysyvyyttä ja oppii tuntemaan oman tiimensä jäsenet.

Myös verkko-opiskelun osana toteutetut verkkoluennot on koettu mielenkiintoisiksi ja hyvin oppimista tukeviksi. Luennot ja verkko-ohjaustunnit on koettu antoisimmiksi silloin, kun ne etenevät rauhallisesti ja tunnilla on varattu riittävästi aikaa ajattelulle, keskustelulle ja kysymyksille. Rauhalliseen etenemiseen ja ennakoitavuuteen toivotaan kiinnitettävän jatkossakin huomiota. Ohjaustuntien aikaiset aktivoivat keskustelu- ja tiimitehtävät on koettu aktiivista oppimista tukeviksi ja opiskelijoiden välistä vuorovaikutusta lisääviksi. On hyvä, ettei tarvitse vain kuunnella ja pääsee itse osallistumaan ja tekemään.

Haasteena puolestaan on, että varsinkin tietoteknisten taitojen ollessa heikommat, erilaisten uusien järjestelmien käyttöönottoaminen on vienyt paljon aikaa opintojen alkuvaiheessa. Yksittäisessä vastauksessa on toivottu tukea ja apua perusasioihin kuten tiedosten jakamiseen. Myös erilaisten opetuksessa käytettävien sovellusten käyttöön toivotaan selkeitä ohjeita. Kehittämisehdotuksina verkko-oppimisympäristöihin esille nostettiin myös Moodle-oppimisympäristöjen selkeyttäminen niin, että suurien aineistojen sisällöt järjestetään pienempiin osioihin, ja tehtävät sekä niiden palautus- ja muut aikataulut esitetään mahdollisimman selkeästi. Kokonaisuuden on siis oltava helposti hahmotettavissa. Kuitenkin vastauksissa todetaan myös, että verkko-opintoihin on päästy jo hyvin sisälle opintojen alussa, ja tietotekniset taidot varmasti kehittyvät edelleen opintojen edetessä. Lisäksi positiivisena seikkana opiskelijat ovat havainneet, että tietokoneen käyttö ja muut tietotekniset taidot ovat kehittyneet valtavasti muutaman kuukauden opiskelun jälkeen – osin ihan huomaamatta.

”Useissa vastauksissa verkko-opiskelun kuvattiin onnistuneen helposti: se on ollut hyvää, toimivaa ja yllättävänkin monipuolista.”

”Haasteena puolestaan on, että varsinkin tietoteknisten taitojen ollessa heikommät, erilaisten uusien järjestelmien käyttöönottoaminen on vienyt paljon aikaa opintojen alkuvaiheessa.”

Opintojen ja muun elämän yhdistämisen kannalta nykymuotoinen verkko-opiskelun toteutustapa jakaa mielipiteitä. Osa vastaajista se on palvellut hyvin antaen joustoa ja vapautta tekemiseen. Verkko-opiskelu mahdollistaa opintojen aikataulutuksen suuremmaksi osaksi itsenäisesti, ja opiskelu on onnistunut hyvin. Lisäksi verkko-opiskelu säästää siirtymisajat paikasta toiseen, kun opiskelu mahdollistuu kotona koulun sijaan. Osa puolestaan kokee hankalaksi aikataulutetut verkko-ohjaukset ja -tapaamiset opintojen ja muun elämän yhteensovittamisessa. Aikataulutettujen verkko-ohjausten rinnalle toivottiin enemmän luentotallenteita, joita voi opiskella itsenäisesti ja joustavasti aikataulusta riippumatta. Kuitenkin huomiona nostettiin esille, että reaaliaikaisten luentojen tallentamisen on huomattu vaikuttavan heikentävästi tunnilla käytävään dialogiin. Eräissä vastauksessa nivotaan yhteen verkko-opiskelun kokonaisuutta:

”Mahtavaa, kun voi opiskella kotona ja hyvässä porukassa! Kaikista haasteista huolimatta, en haluaisi vaihtaa lähiopetukseen.”

6 Opettajien näkemyksiä verkossa toteutettavasta YAMK-koulutuksesta

Tuula Kukkonen, yliopettaja, Karelia-ammattikorkeakoulu

Kysely opettajille

Ikäosaamisen kehittäminen ja johtaminen YAMK -koulutuksen opiskelijoiden kokemuksia koulutuksen verkkototeutuksesta selvitettiin kyselyllä vuonna 2021. Tämän lisäksi haluttiin selvittää opettajien näkemyksiä verkkototeutuksen merkityksestä.

Erityisinä mielenkiinnon kohteina opettajille suunnatussa kyselyssä olivat verkkototeutuksen merkitys koulutukseen hakeutumiselle sekä vuorovaikutuksen toteutuminen koulutuksessa. Lisäksi selvitettiin opettajien kokemuksia verkkopedagogisesta osaamisesta ja sen kehittämistarpeista.

Kysely lähetettiin kahdeksalle koulutuksessa toimivalle opettajalle. Osa opettajista ohjaa opinnäytetöitä, ja osa sekä opettaa opintojaksoilla että ohjaa opinnäytetöitä. Osa opettajista on toiminut koulutuksessa useampia vuosia; osa on aloittanut työnsä koulutuksessa kuluvan lukuvuoden aikana. Kysely toteutettiin Webropol-kyselynä, jonka linkki lähetettiin opettajille sähköpostitse. Kyselyssä ei kysytty vastaajien henkilötietoja, ja kysely anonymisoitiin Webropolissa, jolloin raporttitietoihin ei sisälly esimerkiksi tietoja vastaajien sähköpostiosoitteista. Kyselyn toteuttamisesta vastannut koulutuksen vastuuyliopettaja ei vastannut kyselyyn.

Kyselylinkki lähetettiin opettajille sähköpostitse 4.4.2022, ja kyselystä muistutettiin opettajia sähköpostiviestillä 11.4.2022. Vastausaikaa oli 19.4.2022 asti. Kyselyyn saatiin kuusi vastausta. Vastausten määrän vuoksi kyselyn tuloksista ei luonnollisesti voi tehdä tilastollisia analyysejä ja yleistäviä johtopäätöksiä. Kuitenkin kun kyselyyn vastasi kuusi opettajaa kahdeksan kohde-ryhmästä, tulokset tuottavat tämän koulutuksen osalta merkityksellistä tietoa.

Verkkototeutuksen merkitys koulutuksen hakeutumiselle

Koulutuksen verkkototeutuksen kehittämisen yhtenä tavoitteena oli mahdollistaa opiskelu asuinpaikasta riippumatta. Opettajilta kysyttiin, miten tämä on heidän näkemyksensä mukaan toteutunut. Kyselyyn vastaajien mielestä **verkkototeutuksella on paljon merkitystä opiskelijoiden hakeutumiseen** juuri tähän koulutukseen. Asteikolla 0 (ei lainkaan) – 10 (erittäin paljon) vastausten keskiarvo oli 7,8 ja mediaani 10,0.

Kaikkien kyselyyn vastanneiden opettajien mielestä **verkkototeutus vaikuttaa koulutuksen valintaan, koska koulutuksessa voi opiskella ajasta ja paikasta riippumattomasti**. Muina verkossa toteutettavan koulutuksen valinnan perusteluina pidettiin tärkeysjärjestyksessä:

- työn, perheen ja opiskelun yhdistämismahdollisuus
- mahdollisuus suunnitella opiskelu joustavaksi ja itselle sopivaksi
- mahdollisuus oppia uusia innovaatioita, työvälineitä ja -menetelmiä sekä
- mahdollisuus opiskella monialaisessa verkkoympäristössä.

Vuorovaikutus verkossa toteutettavassa koulutuksessa

Aiemman monimuotototeutuksen aikana saadut opiskelijapalautteet vuorovaikutuksen ja vertaisoppimisen merkityksestä ovat ohjanneet verkkototeutuksen kehittämistä. Nämä hyviksi koetut asiat on haluttu säilyttää myös verkkototeutuksessa.

Opettajien näkemyksen mukaan opiskelijoiden välistä vuorovaikutusta on onnistuttu mahdollistamaan hyvin myös verkko-opiskelussa. Asteikolla 0 (ei lainkaan onnistunut) – 10 (erinomaisesti onnistunut) vastausten keskiarvo ja mediaani olivat 7,0.

Positiivisista opiskelijoiden vuorovaikutukseen vaikuttavista tekijöistä tärkein oli se, että verkkoyhteydet ovat mahdollistaneet joustavat tapaamiset. Verkostoituminen ja vuorovaikutustaitojen kehittyminen ovat vastaajien mielestä olleet tärkeitä tekijöitä koulutuksessa: Verkkototeutuksen nähtiin tukevan opiskelijoiden keskinäistä verkostoitumista sekä parantavan vuorovaikutustaitoja, joita tarvitaan myös työelämässä. Verkko-opiskelu on vastaajien mielestä ollut kannustavaa.

Opiskelijoiden väliseen vuorovaikutukseen liittyvistä haasteista tärkeimmät liittyivät teknisiin seikkoihin (yhteyksissä on ollut häiriöitä tai tekniset laitteet ja sovellukset eivät ole toimineet) tai siihen, että kamera ei ole ollut päällä.

Vastauksissa mainittiin myös, että yhteisen tavoitteen asettaminen työskentelylle on ollut haastavaa. Myös opiskelijoiden erilaiset vuorovaikutustyyliä nähtiin haasteeksi opiskelijoiden välisessä vuorovaikutuksessa.

Puutteelliset tekniset valmiudet eivät vastaajien näkemyksen mukaan ole juurikaan vaikuttaneet opiskelijoiden väliseen vuorovaikutukseen. Tähän koulutukseen hakeutuneilla

”Opettajien näkemyksen mukaan opiskelijoiden välistä vuorovaikutusta on onnistuttu mahdollistamaan hyvin myös verkko-opiskelussa.”

opiskelijoilla vaikuttaa vastausten perusteella olevan pääsääntöisesti riittävät valmiudet verkko-opiskeluun.

Opiskelijoiden ja opettajien välistä vuorovaikutusta kuvattiin sujuvaksi ja toimivaksi.

Tapahtuu lähes täysin verkon välityksellä. Siitä huolimatta tai siitä johtuen vuorovaikutus on välitöntä, aktiivista ja toimivaa. Opiskelijat ottavat verkossa suullisia puheenvuoroja ja myös kirjallisesti chatin ym. avulla. Opiskelijat ovat kuvanneet vuorovaikutuksen opettajien kanssa kannustavaksi.

Toisaalta mainittiin, että puheenvuoroja käyttävät usein samat opiskelijat, ja suurin osa jää passiiviseksi. Pienryhmissä tapahtuvaa vuorovaikutusta kuvailtiin tasapuoliseksi.

Opettajilta kysyttiin, minkälaisilla keinoilla he ovat pyrkineet tukemaan vuorovaikutusta (sekä opiskelijoiden välistä että opiskelijoiden ja opettajien välistä) verkossa toteutettavassa koulutuksessa. Tärkeimmiksi vuorovaikutusta tukeviksi toimenpiteiksi nousivat

- ajan järjestäminen vuorovaikutukselle verkkotuntien aikana sekä
- vuorovaikutukseen kannustaminen verkkotuntien aikana.

Muita keinoja tukea vuorovaikutusta olivat tärkeysjärjestyksessä:

- chat-palstan hyödyntäminen verkkotunneilla
- opiskelijoiden pienryhmien toiminnan tukeminen esimerkiksi kytkemällä opetukseen pienryhmätehtäviä
- pienryhmätyöskentelyn sisällyttäminen verkkotuntien toimintaan
- opintojakson Moodle-työtilan keskustelualueen hyödyntäminen sekä
- lyhyet äänestyskysymykset verkkotuntien aikana.

Oppimistavat verkossa toteutettavassa koulutuksessa

Selvästi tärkeimpänä oppimistapana verkossa toteutettavassa koulutuksessa pidettiin **keskustelua pienryhmässä muiden opiskelijoiden kanssa**. Kaikki vastaajat valitsivat tämän tärkeäksi oppimistavaksi.

Toiseksi tärkeimpänä oppimistapana mainittiin **vertaisoppiminen** muilta. Tämä voi liittyä pienryhmissä toimimiseen tai muihin vertaisoppimisen mahdollisuuksiin, kuten vertaisoppiminen verkkotunneilla tai vapaamuotoisessa yhteydenpidossa.

Muita tärkeinä pidettyjä oppimistapoja olivat lukeminen ja erilaisiin materiaaleihin perehtyminen sekä itsenäinen oppiminen tallenteita hyödyntämällä.

Käänteisen opetuksen (*flipped classroom*) idea tuli myös kyselyssä esille.

Säännöllisin väliajoin toteutuvilla ohjaustunneilla, jotka perustuvat ennalta itsenäisesti opiskeltujen asioiden ja sitä kautta hankitun osaamisen syventämiseen sekä ajatustenvaihtoon.

Mihin työelämän osaamistarpeisiin koulutus vastaa

Vastaajilta kysyttiin myös, minkälaisiin työelämän tarpeisiin verkossa toteutettavan koulutuksen tuottama osaaminen vastaa parhaiten. **Tärkeimmäksi teemaksi vastaajat valitsivat työelämän ajankohtaiset muutokset ja niihin vastaamisen.**

Toisen sijan jakoivat seuraavat osaamistarpeet:

- etätyöskentely
- etäohjaus ja muu asiakastyö verkossa sekä
- kehittämistyö.

Muut koulutuksen tuottamat työelämän osaamisalueet olivat tärkeysjärjestyksessä:

- johtaminen
- moniammatillinen työ
- urakehitys sekä
- tutkimus- ja kehittämistyön osaaminen.

Koulutuksen verkkototeutuksen kehittämisideat

Opettajilta kysyttiin ideoita koulutuksen kehittämiseksi. Kehittämisideoina mainittiin

- verkkopedagoginen suunnitelma opetussuunnitelmassa opintojaksotasolla
- yhdenmukaiset opiskelijoiden informointikäytännöt (esim. aloitusviestit, kirjautumisohjeet) kaikilla opintojaksoilla sekä
- lyhyiden verkkotallenteiden tekeminen opiskelijoiden itsenäisen opiskelun tueksi.

Viestintä ja yhdenmukaiset informointikäytännöt ovat siis edelleen tärkeä kehittämisalue. Verkkotallenteiden tekeminen opintojaksojen Moodle-työtiloihin on ollut koulutuksessa kehittämiskohteena, ja niiden merkitys tulee esille myös tässä kyselyssä.

Opettajien verkkopedagoginen osaaminen

Vastaajat pitivät omaa osaamistaan verkossa toteutettavan koulutuksen opettajana hyvänä: asteikolla 0 (vähäinen) – 10 (erittäin hyvä) vastausten keskiarvo oli 7,3 ja mediaani 7,0.

Vastaajien verkkopedagoginen osaaminen oli kehittynyt verkossa toteutettavan koulutuksen opettajana toimiessa. Asteikolla 0 (ei lainkaan) – 10 (erittäin paljon) vastausten keskiarvo oli 7,7 ja mediaani 7,5. Osaamisen kehittymistä kuvattiin osaamisen syventymisenä: käytössä on nyt enemmän verkkopedagogisia menetelmiä.

Olen oppinut koulutuksessa käytössä olevan verkkopedagogisen tavan verkko-koulutuksen toteutumiselle ja omaksunut siinä jo pitkään käytössä olleet hyvät verkkopedagogiset käytännöt osaksi omaa osaamista. Lisäksi olen samanlaisesti ottanut itse haltuun / opiskellut omaehtoisesti erilaisia verkkopedagogisia tapoja ja sovelluksia oman osaamisen ja itse toteuttamani verkko-opetuksen kehittämiseksi.

Opiskelijoiden vuorovaikutuksen mahdollistaminen mainittiin myös oman verkkopedagogisen osaamisen kehittymisen näkökulmasta:

Vuorovaikutteiset toimintatavat ovat tulleet olennaiseksi osaksi ohjausta. Tunteja suunnitellessani, pyrin monipuoliseen opiskelijoiden aktivoimiseen vuorovaikutuksessa.

Ajan antaminen yhteiseen keskusteluun, tutustumiseen jne.

Myös teknisen verkko-opetusosaamisen kehittyminen tuotiin esille.

Osaamisen kehittämistarpeina vastaajat toivat esille tietotekniset asiat, striimaustaitojen vahvistamisen, Moodlen mahdollisuuksien laajemman hyödyntämisen sekä ryhmiin jakamisen verkko-opetustilanteessa. Mainittiin myös verkkopedagogiikan sovellusten, tietojen ja taitojen ajan hermolla pysyminen, jotta verkko-opetusta voisi kehittää mahdollisimman monipuoliseksi ja rikkaaksi.

”Vastaajien verkkopedagoginen osaaminen oli kehittynyt verkossa toteutettavan koulutuksen opettajana toimiessa.”

Verkkopedagogiikan eheys edellyttää jatkuvaa yhteistä kehittämistä

Yksi vastaaja kokoaa yhteen kokemuksensa täysin verkossa toteutettavasta koulutuksesta seuraavasti:

Kokonaan verkkototeutuksena oleva koulutus on mielekäs ja selkeyttää myös opettajan työtä, kun ei tarvitse poukkoilla lähi-/etä- hybriditoteutusten välillä. Koulutus on toimiva kokonaisuus, jonka mahdollistavat tarkkaan harjitut ja yhdenmukaiset käytännöt koko koulutuksen ajalla sekä jatkuva kehittäminen ajan vaatimusten ja verkkopedagogiikan mahdollisuuksien edelleen kehittyessä.

Vastauksessa tulee esille verkkopedagogiikan käytäntöjen jatkuva kehittäminen ja niiden yhdenmukaisuuden merkitys. Tämä edellyttää opettajilta yhteistä työskentelyä ja näkemysten muodostamista; perinteinen oman opintojakson kehittäminen ei enää riitä, vaan tarvitaan entistä enemmän yhteisten toimintatapojen työstämistä.

Kyselyn perusteella vaikuttaa siltä, että opettaminen täysin verkossa toteutettavassa koulutuksessa on asettunut kohtuullisen sujuvasti osaksi ammattikorkeakouluopettajan työtä. Uusia toimintatapoja ja työvälineitä on otettu haltuun, ja osaamisen kehittämistarpeita tunnistetaan edelleen.

7 Verkkototeutuksella on merkitystä

Sekä opiskelijoiden kokemusten että opettajien näkemysten perusteella vaikuttaa siltä, että koulutuksen verkkototeutus on lisännyt tasavertaisia mahdollisuuksia kehittää osaamista riippumatta asuinpaikasta sekä työ- ja perhetilanteesta. Opiskelijoiden ja valmistuneiden vastauksissa tuodaan esille jopa sitä, että opiskelu ei olisi ollut mahdollista ilman mahdollisuutta verkko-opiskeluun. Tämä on erityisen merkityksellistä pitkien välimatkojen alueilla. Verkkototeutus on myös mahdollistanut hakeutumisen sekä ikäosaamisen YAMK -koulutukseen että Geronomi AMK -koulutukseen kaikkialta Suomesta. Tällä taas on vastaajien mukaan merkitystä vertaisoppimiselle eri alueilla asuvien opiskelijoiden kesken.

Tiedetään, että väestön ikääntyminen on nopeinta harvaan asutuilla alueilla. Verkkototeutus on mahdollistanut juuri näillä alueilla toimivien sosiaali- ja terveysalan ammattilaisten osaamisen vahvistamista. Näin verkkototeutuksella voidaan ajatella olevan merkitystä ikäystävällisyyden ja ikäihmisten palvelujen kehittämiseen valtakunnallisesti.

Digitalisaation tarjoamien mahdollisuuksien hyödyntäminen ikäihmisten palvelujen kehittämisessä ja osallisuuden vahvistamisessa edellyttää alan ammattilaisilta valmiuksia verkossa toimimiseen ja etäratkaisujen soveltamiseen. Verkossa toteutettava koulutus on osaltaan vahvistanut näitä valmiuksia. Asiakasnäkökulmaa sekä tulevaisuuden palveluita ja ratkaisuja pohdittaessa koulutuksen tuleekin olla edelläkävijä ja aktiivinen toimija uudenlaisten osaamisen kehittämisen ratkaisujen, pedagogisen ajattelun ja toteutusratkaisujen kehittämisessä ja soveltamisessa.

Korkeakoulutuksen opintojen tarjoaminen verkossa on lisääntynyt pandemiavuosien aikana. Korkeakoulutuksen digiloikka oli erittäin nopea. Nyt oppimista tapahtuu aiempaa moninaisemmilla tavoilla.

Tässä julkaisussa käsitellään Karelia-ammattikorkeakoulun ikäosaamisen koulutusten verkkototeutuksen kehittämistä viiden vuoden kokemusten perusteella. Miten verkko-opiskelu turvaa opiskelijan oppimisen ja osaamisen karttumisen suotuisasti? Mitä verkko-opiskelussa tulee huomioida opiskelijan ja koulutusorganisaation näkökulmista katsottuna? Julkaisu ohjaa tarkastelemaan verkko-opiskelua avoimesti ja kriittisesti.

Karelia-ammattikorkeakoulun julkaisuja B:81

ISBN 978-952-275-362-5 (painettu)
ISBN 978-952-275-363-2 (verkkopainettu)
ISSN 2323-6876